

**БУРЯАД
РЕСПУБЛИКЫН
АРАДАЙ
ХУРАЛАЙ
20 ЖЭЛЭЙ ОЙ
3 Н.**

**ХҮДӨӨГЭЙ
СПОРТЫН
НААДАНУУД**

8 Н.

Эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

Буряад ҮНЭН

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

Бүтэдэ арадай сонин

2014 оной
июниин 26
Четверг

№ 23 (21973)
(888)

Гарагай 5

www.
burunen.ru

**ГҮРЭНЭЙ
ШАГНАЛААР
АМАРШАЛНАБДИ!**

Манай “Буряад үнэн” Хэблэлэй байшанда дүй дүршэлтэй, түгэс бэлэдхэлтэй зон ажалладаг. Наяхан манай хоёр ажалшад - Д.Б. Гуродармаева, Г.А. Доржиева Россиин Федерациин Хэлхээ холбооной болон олонийтэд мэдээсэлэй яаманай (министерствын) Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаба.

Россиин энэ хайра шагналые баярай оршондо “Буряад үнэн” Хэблэлэй байшанай захирал-ахамад редактор В.В.Хартаев барюулба. Тиихэдээ суг хүдэлдэг нүхэдэйнгөө габшагай ажалые үндэрөөр сэгнэжэ, баярые хүргэбэ.

Туша гаран жэлэй саана “Буряад үнэнэй” богочо алхажа ороод, түрэл сониндоо үнэн сэхэ ажалаан Дулма Батуевна Гэсэгма Амуровна хоёрые халуунаар амаршалнабди. Бурханай үгэһэн наһаяа арад зондоо, гүрэн түрэдөө, түрэл нютагтаа, үри хүүгэдтээ зорюулаат, үрэ дүнтэй, аша туһатай ажаһуугаат гэжэ омогорхонобди. Орон дэлхэйн үргэмжөөр, үндэр наһа наһалжа, сэдхэл дүүрэн, ханаан тэгшэ, жаргалтай пуугыт даа гэжэ үрэнэбди.

Туяна САМБЯЛОВА.

Уважаемые читатели! Завершается подписка на II полугодие 2014 года.

Спешите подписаться на наши издания!

Издания	Выход	Условия	Подписная цена на 6 месяцев	на 1 месяц	Издания	Выход	Условия	Подписная цена на 6 месяцев	на 1 месяц
Газета “Бурятия” Индекс - 50908	Вт. Ср. Пт.	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1. подписка через УФПС 2. до востребования	1005,18 руб 624,84 руб	167,53 руб 104,14 руб	Журнал «Байкал» Индекс - 78408	6 раз в год	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1.подписка 2. до востребования	419,40 руб 326,22	139,80руб. 108,74
		а) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1. с получением в редакции 2. с доставкой в организацию (по городу)	400 руб 450 руб	66,70 руб 75 руб			б) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1.с получением в редакции 2) с доставкой в организацию (по городу)	300,00 руб. 300,00 руб	100 руб. 100 руб.
		Газета “Буряад Үнэн” Индекс - 50901	Среда	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1. подписка через УФПС 2. до востребования			527,34 руб 339,60 руб	87,79 руб 56,60 руб	Журнал «Байгал» Индекс - 78407
а) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1. с получением в редакции 2. с доставкой в организацию (по городу)	265 руб 275 руб	44,20 руб 45,90 руб		б) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1.с получением в редакции 2) с доставкой в организацию (по городу)	300,00 руб. 300,00 руб	100 руб. 100 руб			
Газета “Спорт- Тамир” Индекс - 31113	Среда	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1. подписка через УФПС 2. до востребования		339,30 руб 274,30 руб	56,55 руб 45,71 руб	Журнал «Одон» Индекс - 73879	12 раз в год	а) ЧЕРЕЗ ПОЧТУ: 1.подписка 2. до востребования	
а) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1. с получением в редакции 2. с доставкой в организацию (по городу)		220 руб 250 руб	36,70 руб 41,70 руб	б) ЧЕРЕЗ РЕДАКЦИЮ: 1.с получением в редакции 2) с доставкой в организацию (по городу)	270,00 руб. 270,00 руб			45 руб. 45 руб.	

ТҮНХЭНЭЙ АЖАБАЙДАЛ ОНФ ШАЛГАБА

Владивосток хотодо Крым хүрэтэр автото-аянда ябаһан Бүхэроссиин ниитын фронтын гэшүүд Түнхэнэй аймагай Аршаан һууринда июниин 23-да хүрэжэ, дүхэриг-шэрээ хэбэ. Энэ уулзалгын урид зарлагдан сэдэб хадаа гүрэнэй захил хэр зүбөөр Россиин мого нютагуудта ашаглагдана хаб гэнэн ниитэ гаршагтай байгаа. Тиимэ һэн тула Түнхэнэй аймагай Аршаан һуурин хүрэжэ ерэхэдээ, Далахайда һаяхан баригдан шэнэ хүүргэ тухай халуун хөөрэлдөөн болобо.

Сэтгүүлшэн Андрей Зарубинай гүрэнэй юрэнхылэгшэ Владимир Путинда сэхэ табиһан асуудалһаа уламжалан, Гүрэнэй Дүүмын депутат Александр Васильев түрүүтэй «фронтовикууд» Бүхэроссиин арадай фронтын дэргэдэ хүдэлдэг сэтгүүлшэдэй эрх тайлбарилгын түб тухай танилсуулангаа, засаг болон олондо мэдээсэл тараадаг мэргэжэлтэнэй арсалдаа дотор талаһаань, нютаг дээрэнь шэнжэлхээ

ерэһэн байна.

Буха Ноёной хаяада оршодог Далахай һууринда Андрей Самаринотой үүсхэлээр баригдан хүүргэ, тэрэнэй шанар, гарзалагдан мүнгэн тухай асуудал Аркадий Зарубин дэбэргэжэ эхилэнхэй. Тиимэһээ энэ асуудал мүнөөшье эздэлбэ. Энэ удаа Бүхэроссиин арадай фронтын дэргэдэ хүдэлдэг сэтгүүлшэдэй эрх тайлбарилгын түбэй хүтэлбэрилэгшэ Наталья Костенко Түнхэнэй аймагай гулваһаа асууба.

- Энэ асуудал намһаа

һураһандатнай баярые хүргэнэб. Далахайн хүүргын шэнжэ шанар тухай асуудал мүнөө хурсаар табигдажа байна. һаяхан би Буряад Республикын Прокуратурада, мүрдэлгын хороондо хүдэлдэг мэргэжэлтэдтэй уулзаа һэм. Би хадаа мүнөө Түнхэнэй аймагай захиргаанай гулваагаар хүдэлжэ байһан хүн хадаа, энэ асуудалай зүб мүрөөр шидхэгдэхье түбхын түрүүндэ хүсэнэб. Мүнөөдөр танай хабаадалгатай дүхэриг-шэрээгэй боложо дүүрэн хойно, Дала-

хайн хүүргын дутуу дундануудые шалгах тухай комисси байгуулха зорилготой зүблөөн болохоёо байна. Тэрэ комиссин гэшүүдэй олоһон дутуу дунданууд дансалагдажа, саашаа тэрэ алдуунуудые усадхаха байнабди.

Аймагай гулваагай бодолоо хүсэд хэлэжэ үрдээдүй байтар, «Аршаан» сонинотой ахамад редактор Аркадий Зарубин иигэжэ нэмбэ: «Тад ондоо хүүргэ түсэблэгдэн байгаа. Түмэр бетоной орондо, сэрэгэй хүүргэ Зима һууринһаа задалжа асараад, "Китой" тодхоо. Табан жэл болоод, шэнэ хүүргэ бариха хэрэг гарана аа гү?»

Гэхэ зуура дүхэриг-шэрээдэ юрын ажаһуугшад урилгагүй байһан тула хабаадаагүй. Тухай урилгатай, танилхатай зон сугларһан ушарһаа хорёогой газаа зогсожо байһан зоний һанамжаар һонирхободи.

- Би хадаа Андрей Гомбоевич Самаринотой хэжэ байһан ажал хани халуунаар дэмжэнэб. Далахай һууринда урдань үмхи модон хүүргэ байһан юм. Хэзээ унагша ааб гэжэ ехэл айдаг һэмди. Машинотой тогтоожо, досоонь һууһан хүнүүд

газашаа гараад, жолошон гансааран, шүдээ хабиран байжа, тэрэ хүүргээр ябадаг һэн. Бидэ машинотой нүгөө эрьедэ сохон гараһан хойно ябагаар хойноһоонь ошодог һэмди. Харин мүнөө гоё болоо. Манай нютагта аша тухатай хүүргэ бүтэбэ, - гээд Далахайда ажаһуудаг бүлэг зонотой хамталхада, эли тодоор гаража ерэнэ.

Тиигээдшье урда долоон хоногто болоһон «Буха Ноёной ехэ тайлган», «Еохорой һүни-2014» гэнэн 5 мянган гаран зонотой хабаадалгатай ехэ һайндэрнүүд шэнэ хүүргэгүйгөөр бүтэхгүй байгаа ха.

- Хэнтнай зүб, хэнтнай буруу гэжэ сагай ябаса харуулха. Хүүгэдые шэрэжэ ябаһан автобус хүүргэтээ суг унажа байгшаб? Болгоомжотой байгты! - гэжэ аймагай гулваа Андрей Самаринотой ОНФ-эй гэшүүд хандажа хэлээд: - Далахайн хүүргэ тухай асуудал хараһаа алдангүй, анхаралтайгаар хинажа байхобди, - гээд, аалихан харгыда эһэжэ, Эрхүүгэй мого руу ябашоо бэлэй.

Баир ЖИГМИТОВ.

АРАДАА АБАРАЛСАҢАН АЛДАРТА ХҮБҮҮДЭЙ ДУРАСХААЛДА

1941 оной июниин 22-то, үлгөөнэй дүрбэн сагта фашист булимтарагшад алтан дэлхэй дээрэ ажана тэнюун ажаһууһан зоние бултын шахуу хюдаха хүсэлтэй манай Совет гүрэн довтолон ороо бэлэй. Тэрэ аюулта дайнда манай ороной аяар хорин долоон миллион ажаһуугшад аймнай хайрата ами наһан хороогдоһон байна. Эзэмдэгшэдтэй тэмсэхэ, довтолон ороһон дайсадые даража гэнэн нангин уряалда бүхы араднай нэгэ хүн шэнги бодоо бэлэй. Тиихэдэ урдань хүн түрэлтэнэй дунда үзэгдөөгүй, ами наһаа хайра гамгүй, түрэл нютагайнгаа түлөө бүхы юмээ дууһан үгэхэ аргатай баатаршалга манай аха абанар, теэби таабайнарнай гаргаһан байна. Миин түрэл Түнхэн нютагай хүбүүд тэдэнэй тоодо оролоно. Тэрэ аюулта дайнай эхилһээр 73 жэлдэ зориулагдан үдэр Улаан-Үдэ хотын Илалтын хүшөөгэй дэргэдэ баатарлиг хүбүүдэ дурсажа, түнхэнэй хид олоор суглараа.

Энэ хүшөөгэй дэргэдэ мүнөө-дэр суглараад байхадаа, нютагайнгаа хүбүүдые дурсажа, алтан үзэгүүдээр эндэ бэшээтэй Советскэ Союзай Герой Жамбал Ешеевич Тулаевые, Алдар Солын орденотой дүүрэн гурбание үбсүүндэ зүүһэн Самбу Хайдапович Булутовые булта һанажа байнабди. Хойморойнай эдэ хоёр суута хүбүүд маанадай зүрхэ сэдхэлдэ мүнхэ үлэнхэй, - гэжэ Түнхэн нютагай "Саян" эблэнэй түрүүлэгшэ Баир Шоёнович Ускеев митинг нээлгын үедэ хэлээ.

Жамбал Ешеевич Тулаев - Улаабар һууринда, Самбу Хайдапович Булутов Улбугада түрэн намтартай. Үнгэрһэн жэлдэ С.Х.Булутовай 100 жэлэй ой нютагаархидын үргэнөөр тэмдэглээ һэн. Энэ үдэр түрэлхидын олоороо суглараа. Нютагаархидһаан гадна өөрын хэрэгээр ябаһан зон тогтожо, хүшөөгэй хажууда дурсалгын тэмдэг мэдүүлэн ошоһониин һайшаалтай.

Миин түрэл Лопсон Санжеевич Ивахинов дайнай үедэ тон ехэ габыа гаргажа, хоёр дахин Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ зууршалагдан аад, тэрэ нэрэн олгогдоогүйн харамтай. Тэрэнэй түрэл болох Ирчин Шалданович Похонов мүн лэ Геройн нэрэдэ зууршалагдаад, баһал тэрэ үеын засагай зүгһөө "ойлогдонгүй" үлөө бэлэй. Тиигэбшье манай ард зонотой

зүрхэ сэдхэлдэ Арадай Баатарнууд зандаа үлэнхэй, - гэжэ Россиин Федерациин габыата тренер Виталий Сосорович Ивахинов хөөрэнэ.

Улбугай нютагһаа уг гарбалтай Самбу Булутов дайнай урда Ярославль хотодо ажаллажа байһанаа, дайнда татагдан юм.

- Дайнай удаа хорёод жэл соо түрэлэймнай зүгһөө һураг суу дуулдаагүй һэн. 1945 ондо "һураг суугүйгөөр үгы болоо" гэнэн үнэмшэлгэ ерээ һэн, - гэжэ тэрэнэй түрэл болохо хүгжэмэй һургуулийн багша Валентина Бухаева хөөрөөгөө эхилнэ. - Теэд 1967 ондо тэрэ гэнтэ гэртээ орожо ерэнэ. Эрэ наһа наһалжа байһан, найдалаа алдаагүй эжын хүбүүгээ одоол угтан абаа һэн. 90-ээд оной һүүлээр гэр бүлэтэйн холбоо харилсаамнай нэгэ бага таһараад байна. Зүгөөр Агуу Илалтын 70 жэлэй һайндэртэ заал һаа уулзахые оролдохобди, - гэжэ уяран хэлээ.

Мүнөө Түнхэнэй аймагта тэрэнэй мүнхэ дурсахаалда зориулагдан мурьсөөн үнгэргэгдэдэг, Челябинск хотодо хүбүүн басаган хоёрын гэр бүлэтээ ажаһуудаг.

Үшөө нэгэ түрэлнь болохо МВД-гэй ветеран Ольга Шубина нүдэнэйнгөө нулимса гоожуулан, арадаа абаралсаһан алдарт Герой тухай хөөрөжэ, урдань олондо харуулагдаагүй, Челябинскын тракторай заводто ажаллажа байхадаа буулгууһан дүрэ зурагуудыень сугларһан зондо харуулаа.

Бүгдэ Буряадай нютаг зонотой эблэлэй түрүүлэгшэ Виктор Добшионових Таханов суута снайпер Жамбал Тулаевые өөрөө һайн мэдэхэ байһан. Аймагай толгойлогшо байха үедөө Самбу Булутовые нютагаа ерэхэдэнь, угтаһан, харгыдань үдэшһэн юм. Энэ үдэр Жамбал Тулаевай хүбүүн Владимир Тулаев баярай үгэнүүдые хэлээд, 96 наһа хүрэн Гарма Дашиевна эжыгээ амаршалхаяа ошоо. Тэрэнэй үүри, суг һураһан Ешина Батомункуева сугларһан зондо баярые хүргөөд, аймагай хүтэлбэрилэгшэдтэ, аймагай захиргаание хото городто түлөөлдэг Аламжи Сыреновтэ, Арадай Хуралай депутат Ким Галсановта онсо һайниие дамжуулаа.

Энэ үдэр олоор сугларһан зон суута Геройнуудаа дурсан, тэдэндэ зориулагдан хүшөөдэ сэсэгүүдые табяа. Энэ дурсахаалта хэмжээ ябуулга хоёрдохи жэлээ Валерий Манзаракшеевич Сыдыев эмхидхэжэ байһан гэжэ тэмдэглэхэ дуран хүрэнэ.

Лопсон ГЕРГЕНОВ.

Тобшо һонин

ХҮДӨӨ ГАЗАРААР АЯНШАЛГА ХҮГЖӨӨГДЭХЭ

Буряад орондо хүдөөгэй аяншалгаар Уласхоорондын форум июниин 26-28-най үдэрнүүдтэ үнгэрхэ. Энэ хэмжээ ябуулга нэн түрүүн хүдөө ажахын асуудалда болон аяншалгын хүгжэлтэдэ зориулагдаха. Россиин хүдөө ажахын министр болон хари гүрэнүүдэй эксперт-шалгалшад ерэхээр хараалагдана.

Энэ форумотой хэмжээндэ уласхоорондын "Органическое сельское хозяйство и агротуризм" гэнэн конференци болон хүдөө ажахы болон хүдөөгэй аяншалга хүгжөөлгын асуудалнуудаар дүхэриг шэрээнүүд эмхидхэгдэхэ. Забайкалийн ардуудай Этнографическа музейн дэбисхэртэ Буряад ороной бүхы аймагууд өөһэдынгөө хүдөө нютагаар аяншалга хүгжөөлгын түсэбүүдтэй танилсуулха. Мүн Россиин түбэй болон хүршэ регионуудай бэлдэнэн "Агротуристический потенциал регионов России" гэнэн үзэмжэ дэлгэгдэхэ. Мүн манай эндэ үйлдбэрлэгдэдэг эдэе хоолой гастрономическа фестиваль үнгэрхэ юм.

Дотоодын болон гадаадын аяншалга хүгжөөлгын хэрэгтэ элдэб методическа туһаламжанууд болон зорилготой программаууд хүсэд мэдээсэгдэнгүй. Тиимэһээ аяншалгын албание хүтэлбэрлэгшэ Людмила Максимовагай тэмдэглэһээр, форумотой эжилхын урда тээ дотоодын ба гадаадын аяншалга хүгжөөлгын программа бэлүүлгээр семинар үнгэрхэ.

Дүршлөөрөө хубаалдахаяа энэ үнгэрхэ форумдо Россиин 54 субъектүүд ерэхэ, тэдэнэй 28-ниин дээрэ хэлэгдэнэн программын бэлүүлгэдэ хабаадаха хүсэлтэй. Мүн энэ форумдо Франци, Великобритани, Урда Солонгос, Монгол ороноудһаа экспертүүд, бүхыдөө форумотой ажалда 200 гаран зон хабаадаха юм.

ЭХИЛЖЭ БАЙҢАН ФЕРМЕРНҮҮДТЭ ДЭМЖЭЛТЭ

Эжилжэ байһан фермернүүдые дэмжэхэ болон үхэр мал ажалладаг гэр бүлын ажахынуудые хүгжөөхэ талаар эмхидхэгдэн конкурсын дүн согсологдожо, 28 фермернүүд болон гэр бүлын 3 ажахынууд грантнуудта хүртэбэ. Бүхыдөө байгша ондо эжилжэ байһан 118 фермернүүд болон гэр бүлын 8 ажахынууд хабаадаха мэдүүлгэ үгэнэн байха юм.

Эжилжэ байһан фермернүүдые дэмжэхэ хэрэгтэ федеральна болон республикын бюджетдээ 38 миллион 888 мянган түхэриг, харин гэр бүлын хүдөө ажахынуудые дэмжэлгын хэрэгтэ 19 миллион 47 мянган түхэриг һомологдоо.

Иимэ түхэлэй туһаламжа Буряад Республикын Хүдөө ажахын министрство гурбадахаяа олгуулжа байна. 2012-2013 онуудта энэ хэмжээ ябуулга бэлүүлгын шугамаар республика дотор 103 шэнэ фермернүүд, һү үйлдбэрлэгдэг гэр бүлын 7 ажахынууд бии болгодоо.

НООҢО ХАЙШАЛАА ХАРУУЛБА

Буряадаймнай Этнографическа музейн дэргэдэ хони хайшалаанай һайндэр үнгэрөө. Угсаатанаймнай эхэ уһаа сахижа ябаһан заншалта хонин ажахытай музейн ажалшад айлшадые танилсуулба. Нүүдэлшэ арадай гол зүйл болохо ажаябуулга тухай хөөрөгдөжэ, хони мал яажа ажаллаха, ноһыень яажа хайшалха тухай дэлгэрэнгүйгээр харуулба.

"Магтаал" гэнэн аман зохёолой бүлгэм ноһо шэрэхэ, һэые сохиго гэнэн үйлэ харуулжа, буряад арадай энэ ажал эрхилхэ үедэ дууладаг дуунуудые гүйсэдхөө. Мүн Чехи ба Хитад гүрэнэй аяншалагдай хоорондо "Шагай наадаар" мурьсөөнүүд эмхидхэгдэбэ. Түгэхсэлдэнь айлшадые буряад-монголшуудай заншалта ноһон сайгаар болон амтан эдээгээр хүндэлбэ.

Цырегма САМПИЛОВА.

Арадай Хуралай 20 жэлэй ойн баяр

Михаил Семёнов: «БАТАЖАНГИ, ТОГТОНИЖОҢОН БАЙДАЛ ЗОХЁОХО – МАНАЙ ЗОРИЛГО»

Мүнөө жэл Буряад Республикын Арадай Хурал байгуулагдаһаар 20 жэлэйнгээ ойн баяр угтана. 1994 онһоо 2002 он хүрэтэр нэгдэх ба хоёрдохи зарлалай Арадай Хуралай Түрүүлэгшээр Михаил Иннокентьевич Семенов хунгагдаһан юм. Эгээл энэ үе сагта засаг түрын совет бүридэл нэлгүүлэлгын ба засаг түрын элдэб нэлбаринуудай шэнэлэн хубаарилга, эрхэ мэдэл тогтоолгын, шэнээр зохёогдон байгуулагдаха үйлэ хэрэгүүд эрхилэгдэһэн юм.

Республикын парламентын депутатууд мүн эгээл энэ үедэ республикын социально-экономическа хүгжэлтын асуудалнуудыг шийдхэлсэжэ байгаа. Юуб гэхэдэ, республикын арад зон “ажахы элүүржүүлхэ эрид хэмжээнүүднээ” хаял нэргэжэ байгаа, мүн энэ үедэ бүхы үйлдбэрийн хандаралга, олон ажалгүйшүүлэй бии болоод байһан үе саг байгаа. Тиигэжэ хада ашаглалгын мастерһаа Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай директор хүрэтэр шадмар бэрхээр ажаллаһан дүршэл ехэтэй хүтэлбэрилэгшэ, удаан республикын правительствын вице-премьер ябаһан Михаил Иннокентьевич эгээл тон хэрэгтэй газартаа, хэрэгтэй сагтаа байшоо бшуу. Юуб гэхэдэ, гүрэнэй хүтэлбэрийн нэлбэн шэнэлэлгын хуулига үндэнэ байгуулха болон шахардуу байдалһаа гаргажа, гүрэн түрын экономика өөдэн бодхоохо гэнэн шухала зорилгонууд Арадай Хуралай урда табяатай нэн. Түүхэтэ хуби заяатай ажал ябуулганууд тухай хэдэн асуудалнуудта Михаил Семёнов харюусаһан байна.

- Энэ үедэ олон шийдхэбэринүүд түрүүшынхөө абтаһан байгаа. Совет засагай үеын дүршэл тэрэ сагай эрилтэдэ таарамаар бэшэ байгаа гү?

- 1994 оной июль нара эдэ асуудалнууд тухай бодомжлооршыг сүлөө забда байгаагүй. Арадай Хуралай Түрүүлэгшын тушаалда би дэбжүүлэгдэхээ хүсэлөө үгыб. Зүгөөр тэрэ үедэ Буряад Республикын президент Леонид Потапов энэ тушаалда Дамба Чимитович Боросгоевые дэбжүүлһэн байгаа. Тиихэдэн бүлэг депутатууд намайе хунгалтада хабаадахьемни табихан юм. Би булюу олон дуу абажа, Буряад Республикын Арадай Хуралай эгээл түрүүшын түрүүлэгшэ болоһон байна.

Би тэрэ үедэ Совет засагай хүтэлбэрийн дүршэлтэй, СССР-эй Верховно Советэй 2-дохи зарлалай депутатаар хунгагдаһан, элүүрые хамгаалгын болон социальна асуудалаар хороондо хүдэлһэн дүршэлтэй байгаа. Энэ дүршэлни шэнэ байгуулагдаһан хуулига засагыг хүтэлбэрилхэ тушаалда хэрэгтэй байгаа гү? Тон хэрэгтэй байгаа. Зүгөөр түрүүн суг ажаллажа байһан хамта олондоо өөрынгөө гүн шадбары харуулха байгаа, тэдэнэри булта гүрэнэй ба экономикын

хүтэлбэридэ ажаллаһан дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэд байгаа ха юм. Энээнһээ уламжалан, республикын саашаа хүгжэлтын асуудалнуудыг зүб мүрөөр шийдхэлгын асуудалда өөрынгөө хараа бодолнуудыг табиха аргатай байгаа.

Гэхэтэй хамта, Арадай Хуралай ажалша, туха ехэтэй бүридхэл байгуулха, тогтоохо гол зорилготой нэмди. Буряад Республикын шэнэ Конституциин эрх нүхэсэлөөр хуулига засаг түрын эрх мэдэлэй ёһо гурим тад ондоо болоһон байгаа. Мүн, хоёрдохөөр, парламентын зүб мүрэй хуули тогтоолгын үндэнэ байгуулха гэнэн хүшэр асуудал табяатай нэн. Тэрэ үедэ саг зуура бэлүүлэгдэхэ регламент табигдаад, сүлөөтэйгөөр удаан бэлүүлэгдэхэ, дамай регламент табиха тухай зүбшэн дурадагдаа нэн.

- Үнгэрэн зүүн жэлэй 80-яад оной хуушаар ба 90-ээд онуудай эхээр гүйсэдхэх ба хуулига засаг түрэнүүд зарим асуудалнуудаар зүрилдөөтэ харилсаатай байгаа гү?

- Тиимэл хадань республика дотор политикын тогтууритай байдал зохихо, засаг түрын бүхы нэлбаринуудай болон ниитэ эмхинүүдэй хүсэ шадал нэгдүүлхэ гэнэн ажарбуулга шухала гэжэ мэдэрээб. Экономикын орёо байдалһаа республикые гаргаха хэрэгтэ эрхэтэдэй эб нэгдэлгүйгөөр аргагүй ха юм. Тэсэбэри, бэээ барихан, номгон даруу хандалга, бээ бээ хүлээд гэнэн харилсаан бүгэдэндэ - президентдэ, Правительствата, Арадай Хуралда тон хэрэгтэй байгаа.

- Верховно Советэй депутатуудай тоо бүридхэлхөө хоёр дахин үсөөн депутатууд Арадай Хуралда ажаллажа эхилээ. Энэнь хадаа али нэгэ хуули шийдхэлгын ушарта зүрилдөө усадхалгада тухатай байгаа гэшэ гү?

- Зүб даа. хунгалгын округууд хэнэгүүдээр хэршэгдээд, хуулига засаг түрэдэ аймаг бүхэнэй, үндэнэн арадуудай, элдэб яһатай түлөөлэгшэдые оруулхын тула хэгдэнэн байгаа. Гэбэшье бүхы бүлэгүүдые анхархаар бэшэ нэн. Юрын хүдэлмэришэд, багшанар, эмшэд Верховно Советэй депутатууд боложо, хуули тогтоолгын хэрэгтэ хабаадалсадаг һаа, парламент руу үсөөхэнөөр хунгагдадаг нэн. Жэл бүри тэдэнэр үсөөрһөөр, үгы болошоо. Хододоо гэшэ гү? Энээн тухай хэээ нэгэтэ ханаата болон бодомжлоор саг ерэхэ бшуу.

- Парламентын нэгдэх зарлал хуулига бүридхэлхэ тон бүхөөр ашаглажа, тэрэ гэнээр нэгэшье ондоо болоогүй хаш...

- Тэрэ үедэ тусхай ажалай бүлэг энэ асуудал ехэ хайнаар бэлдээ. Табан хороонууд ба нэгэ комисси байгуулха тухай ханамжа тэдэнэр оруулаа. Тиигэжэ бюджетэй, налогтой, сан жасын; социальна политикын; аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын; байгаалин нөөс ашаглалгын, экологиин талаар экономика политика; гүрэнэй байгуулалтын, нотагай өөһэдэн хүтэлбэрийн; уласхоорондын ба региональна холбооной, үндэнэнэй асуудалнуудай, ниитэ нэгдэлнүүдэй ба шажан мүргэлэй эмхинүүдэй гээд комитетүүд байгуулагдаа. Үнэхөөрөө, зарим нэгэ структурануудта хубилалтанууд оруулагдабашье, тон үндэнэнэй нэлгэгдээгүй.

Хуралай бүрин эрхэ нүхэсэл тухай ехэ арсалдаан гараһан юм. Суг хамта ажаллажа байһан зарим нүхэдэнэй Верховно Совет шэнгээр Арадай Хуралые бүхы асуудал шийдхэхэ эрхэ нүхэсэлтэй болгохы ханамжалаа. Тиимэ үргэн эрхэтэй байха саг халаа ха юм даа. Засагаа хубаадалжа, ухаамжалан хүтэлбэрилхэ саг ерээ.

- Тиимэхэ энэ үндэнэ баримта хуулиин талаар бэхижүүлхэ ажал Арадай Хуралай нэгдэх зарлалда тудад...

- Тиимэ даа, 1994 оной февраль нара соо Буряад Республикын шэнэ Конституци баталагдаа һааб даа. Хуушан Верховно Совет бэлүүлэгдэжэ байһан хуулинуудыг шэнэ Конституциин хараада оруулжа үрдеггүй. Энэ ажал бидэнэй хүзүүн дээрэ буужа, бидэ гүйсэдхэхэ комитетэй эмхитэй, Арадай Хуралай шэнэ хунгагдаһан депутатуудтай Хуули тогтоолгын шэнэ түсэб байгуулжа, эгээл түрүүн амин шухала хуулинуудыг тааруулжа эхилээ нэмди. Энэ хадаа депутатууд тухай, Конституционно сүүд тухай, нотагай өөһэдэн хүтэлбэри тухай хуулинууд шэнэ Конституциитай тааралдуулан бии болгодохо байгаа.

Юрэнхыдөө, Арадай Хуралай эгээл түрүүшын алхамуудта депутатууд мүнөөшье болотороо парламентын ажаллажа байһан үндэнэн хуулига дансануудыг баталһан байна. Удаан арсалдаһанай һүүлээр Арадай Хуралай Совет байгуу-

лагдаа нэн. Парламентын сессинүүдэй хоорондо ажал ябуулха ажалай эмхи хэрэгтэй гэжэ зүб шийдэнэн байгаа. Саг энэниемнай гэршэлээ.

Хуули баталалгын ёһо гурим ашаглагдаа, хуули ашагладаг ажалай хэдэн бүлэгүүд байгуулагдаа, тэдэнэй бүридэлдэ министрствын, эмхи зургаануудай, президентын засаг түрын бүридэлэй мэргэжэлтэд хабаадалсаа. Ажалай бүлэгүүдые Хороонуудай түрүүлэгшэнэр хүтэлбэрилөө. Парламентын баталһан хуулинууд 7 хоногой туршада Президентдэ эльгээгдээд, үшөө долоон хоногой туршада хуулинууд ба тогтоолнууд хэлбэлдэ гараха ёһотой. Хэрбээ хуули Президент зүбшөөгүй һаань, депутатууд гурбанай хоёр дуугаар тэрэ зүрилдөө дабабал, президент тэрэ хуули доро гараа табиха баатай юм.

Арадай Хуралай нэгдэх зарлал Буряад Республикын Счётно палата байгуулһан түүхэтэй. Энэ Палата хадаа бюджетэй хангай мүнгэн зөөри зүбөөр хэрэглэгдэһиень ба бюджет дүүргэлгын зүб мүрйе шалгаха уялгатайшыг һаа, республикын засаг түрэнөө дулдыдаха, бүрин эрхэтэй эмхи гэшэ.

- Гүйсэдхэхэ засагаа дулдыдангүй, тэдэндэ зүб мүрөөр оппонент боложо шадха гэшэ парламентын гол үүргэ болоно гүб даа, зүб гү?

- Арадай Хуралай нэгдэх зарлал ажалаараа энэ эрилтэдэ таарама байгаа. Буряад Республикын Конституци хадаа президентдэ бүрин дүүрэн эрхэ мэдэл олгуулхадаа, парламентын арга шадбары бага болгоногүй. Арадай Хурал гэшэ хуули тогтоолгын ажарбуулгын хажуугаар, республикын Конституци руу хубилалта, нэмэлтэнүүдые оруулха эрхэтэй бшуу. Ямар нэгэ болзорто Арадай Хурал социально-экономическа хүгжэлтын программа баталдаг. Тэрэнэйг удаа хуули хүсэндөө оруулагдадаг ха юм. Тиимэхэ республикын гол финансова хуули - бюджет, тэрэнэй ябаса Парламент баталжа, шалгажа байха эрхэтэй юм. Урьһаламжын, тэдхэмжын гараша шалгаха, газар дэбисхэрнүүдэй хилэнүүд ба эдлэхэ байгуулалтануудай асуудалнуудыг бултые Хурал шийдхэхэ үүргэтэй.

Би мүнөө Арадай Хуралай эрхэ ба уялгануудыг бултые нэрлэбэгүйб. Зүгөөр эдэ дурдагдаһан асуудалнууд зүрилдөөгүй, тэнсүүритэ байдалтайгаар, засаг түрын эмхинүүдэй нэлбаринуудай дүн хайтай ажаллахын тула гүрэнэй байгуулалтын демократическа заршамуудыг зүбөөр хангалгада тухатай. Теэд Парламент хододоо энэ гуримаар хүдэлхээ бэлэн гэшэ гү? Энэманай ондоо асуудал. Бүхы юмэн депутатуудай бүридэлэй шанарһаа, үзэл бодолһоо дулдыдана ха юм.

Цырегма САМПИЛОВА
бэлдэбэ.

ТҮҮХЫН БАРИМТАНУУД

20жэлэй саана Буряад Республикын хуули гаргалгын болон түлөөлэгтэ засагай шэнэ түүхэ эхилээ – 1994 оной февральын 22-то Буряадай Верховно Совет республикынгаа үндэнэн Хуули баталжа, Арадай Хуралые хуули гаргалгын, түлөөлөгтэ засагай дээдын зургаан гэжэ тогтоогоо юм...

* 1994 оной июлиин 19-дэ түрүүшын зарлалай депутатуудай түрүүшын сессин эгдэнэн байна. Михаил Иннокентьевич Семенов тиихэдэ Арадай Хуралай

Түрүүлэгшэ байгаа. Тэрэ үеын депутатууд Буряад Республикын гүрэнэй байгуулалтын үндэнэ нуури табихан габьяатай. Эдэ жэлнүүдтэ “Буряад Республикын Арадай Хурал тухай”, “Буряад Республикын Юрэнхылэгшэ тухай”, “Буряад Республикын Правительство тухай”, “Буряад Республикада нотагай өөһэдэн хүтэлбэриг эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай”, “Буряад Республикада бага олзын хэрэг эрхилэлгые гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ тухай” болон бусад амин шухала хуулинууд абтажа, республикын саашанхи

хүгжэлтын бата нуури табигдаа. Түрүүшын зарлалай депутатууд дүн хамта 139 хуули баталан абаа.

* 1998 оной июль нарада хоёрдохи зарлалай Арадай Хурал ажалаа ябуулжа эхилээ. Депутатууд 251 хуули, тэрэ тоодо “2002-2004 онуудта Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын программа тухай” хуули абажа, республикын экономика хүгжэлтэдэ шэнэ шата эхилээ. Энэл хугасаада жэл бүхэндэ республикын бюджет бэлүүлһэн тухай тоосоон баталагдадаг болоо.

* 2002 оной июль соо гурбадахи зарлалай Арадай Хуралай депутатуудай ээлжээн ерээ. Арадай Хуралай Түрүүлэгшын тушаалда Михаил Иннокентьевич Семеновые Александр Гомбевич Лубсанов хэлгээ. Гурбадахи зарлалай депутатууд бүхыдөө 544 хуули баталаа.

* 2007 оной декабрь нарада дүрбэдэх зарлалай Арадай Хурал ажарбуулга эхилээд, аяар 803 хуули абаһан байна. Энэ үедэ Буряад Республикын Толгойлогшо Арадай Хуралай Түрүүлэгшэтэй, хороонуудай түрүүлэгшэнэртэй

хүдэлмэрийн уулзалга үнгэрэгдэ, мүн жэл бүхэндэ Правительствын бэлүүлһэн ажал хэрэгүүд тухай тоосодог болоһон юм. Олонитын палата байгуулагдаа, хүнэй, үхибүүнэй эрхэнүүдэй талаар бүрин этигэмжэтэ нюурнууд хүдэлдэг болоо.

* 2013 оной сентябрь нарада эхилээд, табатахи зарлалай Арадай Хурал ажалаа ябуулжа захалаа. Даб дээрээ 98 хуули баталагдаһан.

“20 лет Народному Хуралу Республики Бурятия” гэжэ номһоо Д.МАРХАДАЕВА хэлбэлдэ бэлдэбэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЙН ТҮСЭБ

2014 оной юниин 23 - 27

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЭЭЛЖЭЭТЭ ЗУРГААДАХИ СЕССИ

Сессийн нээлгэ
Пленарна зүблөөн
Пленарна зүблөөн
25.06 10.00-13.00, 14.00-18.00 Ехэ танхим

II. АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЗҮБЛЭЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессийн үдэртэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд тухай
2. "Буряад Республикада ажа-хуушгадай элүүрье хамгаалгын зарим асуудалнууд тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай
3. 2014 оной май соо үертэ абтаһан Серб Республикада туһа үзүүлхэ тухай Буряад Республикын ажаһуушгашда хандалга тухай
4. Буряад Республикын Арадай Хуралай Зүблэлэй 2014 оной хоёрдохи хактад бэлүүлхэ хүдэлмэрийн түсэбэй түлэб тухай
5. "Буряад Республикын Арадай Хуралай Аппарадай байгуулга болон хүдэлмэрилэгшэдэйн тоо зүбшэлгэ тухай" Буряад Республикын Арадай Хуралай Зүблэлэй тогтоолой хабсаргалтада хубилтануудые оруулха тухай

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

23.06 9.00 Бага танхим

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)
Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессии дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

сэгдэхэ асуудалнууд

23.06 15.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.П.Попов)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессии дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

23.06 10.30 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олонийтын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь Ц.Б.Батуев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессии дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

25.06 9.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессии дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнууд

23.06 13.00 Бага танхим

V. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.В.ЭРДЫНБЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИЙН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

23.06 11.00 Бага танхим

Буряад Республикын Арадай Хуралай Хороонуудта

Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.Э.Доржиев)

Буряад Республикын Арадай Хуралай ээлжээтэ зургаадахи сессии дээрэ баталагдаһан дансануудые бэшэлгэ Долоон хоногой туршада

Буряад Республикын Арадай

Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь Б.Н.Ботоев)

"Буряад Республикада нютагай өөһэдн хүтэлбэрийе хубилган шэнэдхэжэ тухай" асуудалаар суг хамтын "дүхэриг шэрээдэ" бэлдэхэ тухай (Буряад Республикын Толгойлошын болон Буряад Республикын Правительствын Захиргаанай Территориальна хүгжэлтын хороонтой суг)

23.06 15.00 каб.322

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.П.Попов)

"Амитадай үбшэ нэргылгын болон усалгалтын, ажаһуушгашдые хүн болон амитадай үбдэдэг үбшэнүүдһэ хамгаалгын хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэн үнгэргэхэ талаар гүрэнэй бүрин этигэмжнүүдые нютагай өөһэдн хүтэлбэрийн зургаануудта даалгаха тухай" Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

23.06 8.30 каб.119

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэ яһатанай асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олонийтын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон

(түрүүлэгшэнь Ц.Б.Батуев)

"Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ шажан мүргэлэй ажаябуулга тухай" Буряад Республикын Хуули бэлүүлгын ябаса тухай" асуудалаар "дүхэриг шэрээгэй" зуршалгануудые гүйсэд бэлдэлгэ

23.06 каб.212

Хорооной бүрин этигэмжын асуудалаар Хүүхэлдэйн "Ульгэр" театрта нүүдэл хүдэлмэрийн зүблөөндэ бэлдэлгэ тухай

24.06 10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. "Бэшүүрэй аймагай социаль-но-экономическа хүгжэлтэ" асуудалаар "Бэшүүрэй аймаг" муниципальна байгууламжада үнгэргэгдэхэ нүүдэл хүдэлмэрийн зүблөөндэ бэлдэлгэ тухай

2. Россиин Федерацийн Федеральна Суглаанай Гүрэнэй Дүүмын Түрүүлэгшэ С.Е. Нарышкинда "Чернобылийн АЭС-тэ тохёолдоһон гэнэ усалһаа болоһон радиацида нэрбэгдэһэн эрхэтэдэй социальна хамгаалга тухай" 1991 оной майн 15-ай 1244-I дугаарай Россиин Федерацийн Хуулида хубилалта оруулха тухай Удмурт Республикын Гүрэнэй Зүблэлэй хандалга тухай

23.06 11.30, 11.45 каб.218

"Буряад Республикада нуралсал тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

24.06 10.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономическа политикын, байгаагийн нөөсөнүүдые ашаглалгын болон оршон тойронхые хамгаалгын талаар хороон

(түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдеев)

Забайкалийн үндэһэтэнэй парк хүгжөөлгын түсэбүүд тухай

23.06 10.00 каб.209

Россиин Федерацийн субъектын хуулинуудые "Россиин Федерацийн Гэр байрын кодексто болон Россиин Федерацийн зарим хуули ёһоной актуудта хубилалтануудые оруулха тухай" 2013 оной декабрийн 28-ай 417-ФЗ дугаарай федеральна хуулитай зохилдуулха тухай

24.06 10.00 каб.211

1. "Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ инвестиционно ажаябуулгые гүрэнэй талаһаа дэмжэхэ тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай

24.06 10.00 каб.211

2. "Буряад Республикын тусхай гэр байрын жасын гэр байрануудые үгэлгын дүрим тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай" Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай

27.06 10.00, 11.00 каб.203

Россида Бандида хамба ламанарай тушаал хэргэмэй байгуулагдаһаар 250 жэлэй ойдо

ЭТИГЭЛЭЙ ХАМБЫН БУСАЛГА

Манай штатна бэшэ сурбалжалагша, Россиин Федерацийн габьяата тренер Валерий Сыдеев Хамба лама Даша-Доржо Этигэловтэ зорюулагдаһан конкүрсдо дорго бэшэгдэһэн ажалаараа шангай 2-дохи хуури эзэлэ. Тэрэниие энэ ушараарнь суг ажалладаг зоной зүгһөө халуунаар амаршалаад, ажалыень уншагшадайнгаа һонорто татинабди.

Арад түмэндөө дахинаа бусажа, Абаржа, аршалжа байһандань баяртайбди.

Хамба лама Даша-Доржо Этигэловэй дахинаа арад зондоо бусажа ерэнэн ушар бүхы дэлхэйн зоние гайхуулһан зандаа. Тэрэндэ мүргэжэ буян абахаяа, хамаг юмэнэй урагшатай байхын тула абарал эрихээ хаа хаанаһаа ерэнэн зоной һубарил оройдоо таһарнагуй. Мүнөө байгаа Россиин президент Владимир Путин, тэрэнэй урда гүрэнөө түлөөлжэ ябаһан Дмитрий Медведев ажалай хэрэгээр манай орон айлшалажа ерэхэдэ, түрүүн заал һаа Этигэлэй хамбада орожо мүргэжэ гараһан юм.

Владимир Путин суг ябаһан ажалшадараа тэрэндэ мүргэжэ гараад, харин һөөргөө дахинаа

гансаараа тэрэнтэй уулзахаяа ороһон. 2004 оной сентябрийн 18-да Россиин буддын шажантанай хуби заяанда тон дэмбэрэлтэй үйлэ хэрэг болоо һэн. Тиихэдэ Россиин Буддын шажанай заншалта Сангха бүхы һүзэгтэнөөрөө суг Росси гүрэн дотор бандида хамба ламанарай тушаал хэргэм байгуулха тухай II Екатерина хатанай Захиралтын абтаһаар 240 жэлэй ой үргэнөөр тэмдэглэгдэ һэн. Тиихэдэ ехэ хуралай удаа "Эрын гурбан наадан" эхилэ һэн. Баяр ёһололой оршондо үнгэргэгдэһэн наадануудай нээлгын үедэ аргагүй олон зон суглараа. Зуугаад гаран барилдаашад, хэрхо мэргэн һур харбагшад, мори урилдаашад Хамба лама Дамба Аюшеевэй һургаал заабари, айладхал шагнажа байгаа бэлэй. Би өөрөө тиихэдэ барилдаанай мүрысөө үнгэргэхэ хэрэгүүдэ бүтээжэ ябаа һэм. Гэнтэ Хэрэнэй дасанай лама Балдан Базаров намай Хамба лама дууджа байна гэжэ хэлэе юм. Мэгдэһэн минии олон зоной дундуур тэрэндэ дүтэлжэ ерэхэдэмини:

- Эгээл энэ хүн 15 жэлэй саада тээнэмда дүтэлжэ, түрүүшынхые тиихэдэ "Эрын гурбан нааданууд" тухай хөөрөөжэ, энэниие һэргээжэ хэрэгтэй. Та энэниие эрхилыт гэжэ хэлэе һэн. Би ти-

ихэдэ һаял "Балдан Брэйбуң" дасанай шэрээтэ болоод байгаа һэм. Харин мүнөө 15 жэлэй турша соо "Эрын гурбан наадануудта" зорюулагдаһан номууд дасан дугангуудтамнай уншагдажа байна, - гэжэ Хамба лама Дамба Аюшеев булта сугларһан зоной урда хэлээд, Ошор монлам бурха намда бэлэглэе һэн. Би тиихэдэ ехэ мэгдээшье һаа, ухаан һонороо алдангүй, тэрэ бурхаяа намда худа болохо һур харбалгаар мэдээжэ хоригшо Бата Шойжилцыреновтэ хадгалан байхыень барюулаад, мүрысөөгөө эмхидхэхээ ошоһон байхаб. Тэрэ үдэрые минии түрэлхид ба һурагшадни бүхы наһан соогоо һанажа ябаха. Тэрэ үдэр 75 килограммай бэеын шэгнүүртэ 90 барилдаашад хүсэ шадалаа үзэлсөө һэн. Тэдэнэй дунда Россиин буддын шажанда һүзэглэдэг бусад ороной суута барилдаашад байгаа. Урдань һурагшадайнгаа барилдаанай хибэс дээрэ гарахадань, һэтэ һанаагаа зободог һэм, харин энэ удаа һанаа бодолни тон номгоронги, тэгшэрэнхэй байгаа бэлэй. Минии һурагша, БГУ-гай аспирант Михаил Дамбиев өөрынгөө эгээл дуратай аргаараа найман бүхэшүүлэй тахимынь татажа, нюрғынь шоройдуулжа, түрүүшын хуури

эзэлжэ, дасанай мүрысөөнүүд дээрэ түрүүшынхые шан болгогдон табигдаһан "Жигули" машинада хүртөө һэн. Тэрэ дороо нютагаархидынь тэрэндэ олоороо гүйлдэн ерэжэ, мүрысөөнэй абаргые огторгой өөдэ хэдэн дахин шэдэе бэлэй. Ямар гоё үзэгдэл, үйлэ хэрэг болоо һэм даа. Унаагаа унаад, дүхэриг гороошье хэхэдэнь, гоё байгаа. Энэ хадаа суута баргажанай барилдаанай һургуулийн һайндэр һэн. Удаань хүндэ, мантан томо бээтэйшүүлэй дунда тулалдаан эхилшэбэ. Бэээр хүнгэншье барилдаашад эдэнэй дүхэриг соо оролсобо. Эндэ минии нүгөөдэ шабимни, залуушуулай дунда Россиин чемпионатта мүнгэн медаль шүүһэн бүхэ Олег Болонев долоон хүниие арадаа үлээжэ, орой харанхы машинануудай фарануудай гэрэлдэ Хамба ламын гарһаа машинын түлхуур абаа һэн. Иигэжэ Түгнын талын бүхэ, минии шаби хэдэн шамбай, габшагай хубуудые бүдэрүүлжэ, нүхэд хубүүдэингээ зүгһөө магтаал хайрада хүртөө һэн. Намайшье хоёр шабинараймни илалта туйлаһан ушараар олон зон амаршалаа һэн. Ямар жаргалтай саг тиихэдэ намда байгаа бэлэй. Этигэлэй хамбаһаа тэмдэг байгаа гэжэ би тоолодогби.

Харанхы һүни шабинараа-

раа "Динамо" бүлгэмдөө ерэжэ, машинануудаа тэндэ орхёод, жаргалтайнууд гэр гэртэ тараа һэмди. Хожомынь шабинарни машинануудаа жолоодон ябадаг һэн. Иигэжэ дахин арадтаа бусаһан Хамба лама Даша-Доржо Этигэлов манай ами наһанда ороһон байна. Мүнөө ходоодо тэрэндэ ошожо мүргэжэ, һүгэдэжэ, тэрэнэй аршаанаар бээ эмнэжэ, сэдхэхлээ сэбэрлэжэ ябадагби. Би мүнөө Буддын шажанай заншалта Сангада, Бимба Доржиев ламада 75 жэл соо мартагдаад байһан энэ агууехэ хүниие арад түмэндөө бусаан асарһандань ехэ гэгшын баярые хүргэнэб.

Валерий СЫДЕЕВ.

Театральна хаһын түгэсхэл

АГУУЕХЭ ШЕКСПИР - БУРЯАДАЙ ТАЙЗАН ДЭЭРЭ

Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театр 82-дохи театральна хаһаяа агууехэ Уильям Шекспирэй "Гамлет" гэнэн гайхамшаг зүжэгөөр түгэсэбэ. Энэ зүжэг шэнэ ерэхэ театральна хаһада табигдаха, харин мүнөө премьерын урда тээ үшөө дүүргэгдээгүй зүжэгэй 1-дэхи хэһэг харагшадтаа дурадхаба.

Уильям Шекспирэй зохёол театрай табиһан ушар хадаа театрай мэргэжэлтэ дээдын хэмжээ гэршэлнэ. Энэ пьесэ найруулан табиһа Джемма Баторовагай хэлэһээр, Шекспирэй бүтээлнүүдые табиһада ехэ хүшэр ажал гэжэ тоологдодог.

- Найруулагшын, актёрнуудай ехэ шадабари хэрэгтэй. Энэ ажал бидэ оройдоол долоон хоногой болзор соо табиһабди. Юуб гэхэдэ, энэ зүжэг наадаһан артистнарай хахадын манай Буряадай студийн 1-дэхи выпуск дүүргэхэдээ, 2002 ондо "Гамлет" зүжэг табиһан байгаа. Теэд юундэб даа энэ найруулга оройдоол нэгэ дахин табигдаа, тиигэжэ мүнөө дахин нэргээгдэбэ гэшшэ, - гэжэ Джемма Николаевна хөөрөбэ.

Ямар шалтагаар энэ зүжэг саашан табигдахаа болиһон юм, бү мэдэе, зүгөөр Шекспирэй зохёолой Б.Пастернагай оршуулга манай Бу-

рядаймнай бэлигтэй поэтесса Цырендулма Дондогойн уран нугархай буряад хэлэн дээрэ найруулһанайн ашаар энэ мүнөөдэрэй зүжэг табигдаба бшуу.

Гамледай роль наадаха гэшшэ артист бүхэнэй наһанайн зорихон эрмэлзэл, хүсэл гэшшэ. Ямар артист энэ роль наадахаа наһахагүйб даа. Буряад Гамледые Буряад Республикын арадай артист Баярто Ендонов наадаа. Һайн буряад хэлэтэй, зүгөөр гүнзэги сэдхэлэй хүлгөө, алишые үедэ хүн зоной зүрхэ сэдхэл хүдэлгэн

байдаг унтаршагүй, шэргэшгүй нанаан бодолнуудые, сэдхэлэй тэнсүүригүй байдал, тэмсэл, "Байха гү, али байхагүй гү?" гэнэн хэтэ мүнхын шийдхэгдээгүй асуудал агууехэ шүлэгшэнэй мүрөөр арайл табижа бираагүй гэжэ һанамаар. Энэ рольдо юундэб даа Сэнгэ Ломбоевые хоёрдохи актероор табиһабал, дээрэ байгаа гэжэ һанамаар байна. Теэд минии эдэ һанамжанууд театральна мэргэжэлтэдһээ, шүүмжэлэгшэдһээ холо ябадаг хүнэй, юрын харагшын бодолнууд ха юм даа.

Гэхэ зуура, эгээл түрүүшынхиеэ «Гамлет» зүжэг 1601 ондо Лондоной шадар «Глобус» гэнэн модон театрай тайзан дээрэ табигдаһан юм. Тэрэ гэнээр энэ зүжэг бүхы дэлхэйн театрууд табиһые оролдодог, Гамледые наадаһан актёр бүхэн онсо маягаар, ямар бэ даа, өөрынгөө харасаар, энэ хүшэр роль дамжуулдаг ха юм даа. Жэһээнь, 19-дэхи зуун жэлдэ мэдээжэ актёрнууд Павел Мочалов, Василий Каратыгин, 20-дохи зуун жэлдэ - Алексей Южин, Василий Качалов, Михаил Козаков, Эдуард Марцевич гээд наадаа. Мүн һүүлэй үеын харагшадта мэдээжэ Иннокентий Смоктуновский, Владимир Высоцкий гэгшэд баһал өөрынгөө Гамледые бүтээгэ.

Гэхэтэй хамта Клавдин роль наадаһан Болот Динганорбоев энэ

хүшэрхэн роль ялас гэмэ наадажа шадаа. Энэ артист һүүлэй үедэ ехэ өөдөө урган, дээдын мэргэжэлэе мүлин ябана гэжэ эли. Сагаалганай наадануудай шог ёрто зүжэгтэ Болот Динганорбоевые арай гэжэ танияд, урбалдаһан алдааб. Ямар һонин, олон үнгэтэ будагуудтай мэтэ бэлигтэй хүн гэшшэб гэжэ һонирхон харадагби.

Гамледай эхые Должин Тангатова ёһотой гоёор наадажа шадаа. Эндэ агууехэ Лариса Егороваманшые ялас гэмээр наадаһал даа.

Хубсаһанай талаар үшөө олон ажалнууд хэгдэхэ бээ, Гамледай хубсаһа үшөө бодомжлоор. Мүнөө үеын үмдэн арайшые тэрэ үеын Гамлетта таараагүй. Гэхэ мэтэшлэн хэлэхэ юмэн олон. Зүгөөр энэ зүжэг эгээл түрүүшын эскиз гэжэ нэрлэгдээ. Тиимэл хадаа, уран зураашын будагаа шэдээд байһан эгээл түрүүшын зураг мэтээр мэдэрнэбди.

Энэ зүжэгтэй премьерэ октябрь һара соо олон харагшадайнгаа хараада табигдаха. Тиимэһээ үшөө оло дахин ажаллагдан мүлигдэхэ. Энэншые зүб, манай Буряад драмын театрай артистнар соо ехэ бэлигтэй, дээдын гарай мэргэжэлтэд олон ха юм даа. Энэ ажалдань амжалта хүсэ!

Сэдхэлээ хужарлуулан харагша Цырегма САМПИЛОВА.

Амаршалга

ЖАБХАЛАНТА ОЙН БАЯРААР

Ажалы болон дайнай ветеран Бато Монголович ЭРДЫНИЕВ наһанайнгаа нүхэр Бальжит ЭРДЫНИЕВНАТАЙ 66 ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА ЭБТЭЙ ЭЭТЭЙ АЖАҢУУНА.

Долоон үри хүүгэдын арад зондоо тунһатай, мэдээжэ хүнүүд болонхой. Мүнөө тэдэнэрэй 15 аша зээнэрын баһал эрдэм болбосоролтой. Зариманин гэр малтай.

90 наһаяа гүйсэһэн Бато Монголович 85 наһатай нүхэртээ 11 гушанараа, зээнсэрнүүдээ хүмүүжүүлжэ, баяр баясхалантай. Бато Монголовиче 90 наһанайн ойн баяраар амаршалжа, бэеын элүүрье, энхэ амгаланые хүсэгшэ һэнгэлдэр Еэхүй угай зээнэр.

Зураг дээрэ: Бато Монголович Бальжит Эрдynieвна хоёр гушанартаяа.

ЕРЭН НАНАНАЙ ЕХЭ ДАБААН

Түнхэнэй аймагай Далахай тосхонһоо баруулжаа, тээ холохонуур Сагаан-Уһан гэжэ гол харьялан урдажа, Эрхүү мүрэндэ шудхан ородог. Энэ түргэн урасхалтай, тунгалаг сэбэр үһатай голэй эрьээр нэмжйһэн нуга сабшаланууд дээрэ шэмэ ехэтэй, үбдэг тулама үндэр үбһэ ногоон ургаж, адууһа мал барихада, ехэ тааруу юм даа. Таряалангуудыншые баян ургаса үгэдэг. Урдань энэ голэй адагта, хоёр тээгүүрн олон айлнууд ажаһуудаг байгаа. Хошомын колхозуудай эмхидхэгдэхэдэ, тэдэнэй олонхын иишэ тиишээ нүүжэ, үсөөхэн тоото үрхэтэ айл үлөө юм.

Уһа голонгоо нэрээр Сагаан-Уһан гэжэ нэршэһэн энэ үзэсхэлэнтэ һайхан нютагта мүнөө үндэр ехэ наһатай Рэнчэн-Ханда Гомбоевна Укоева гэжэ теэби Баатар хубүүнтээ амгалан тайбан ажаһууна. Тэрэнэй бүхы наһанин энэл нютагтаа үнгэрөө, зунай намжар дулаан эдэ үдэрнүүдтэ Рэнчэн-Ханда теэби 90 наһанайнгаа оёе тэмдэглэхэн. Тэрэ 1924 ондо июлиин 1-дэ Тооро тосхондо түрэнэн юм. Энэ ехэ наһан соогоо теэби юу хээ, юу хараа, юу үзөөгүйб даа! Урмашан бая-

сахашые, уйдан гашуудахашые сагууд ушараа. Эсэгэн, Суухадайн Гомбо - Тоорын, эхэн, Үүхэйн Сандан, Сагаан-Уһанай байһан. Ажалша гэшшэн аргагүй бэрхэ хүнүүд һэн. Илангаяа эхэн тон шанга журамтай, үхибүүдэ ажал хүдэлмэридэ ехэ бэрхээр һургадаг байгаа.

Рэнчэн-Ханда теэби дээрээ нэгэ ахатай, дороо хоёр басаган, нэгэ хубүүн дүүнэртэй һэн. Данзан ахань Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда мордоод, 1943 ондо Сталинград шадар баатарай үхэлөөр унажа, ами наһаяа алдаа юм даа. Сэндэбэ, Сергей дүүнэрын түрэл колхоздоо хүдэлжэ ябаа. Сэндэбэ Гомбоевна дүүн Түнхэнэй аймагай түрүү һаалишадтай нэгэн, Ажалай Улаан Тугай орденотой, нэрэтэй солотой эхэнэр ябаһан байха. Анна дүүн банкда 15 жэл хүдэлөө, партийна ажалшаншые, аймагай газетэнүүдэй корреспондентшые ябаа. Өөрөө Рэнчэн-Ханда теэби бүхы наһараа колхозой ажалһаа һалаагүй юм. Хүлэрэй эхин һургуули дүүргээд, саашаа һураха гэшшэ тэрэ сагта хүндэхэн лэ байгаал даа. Арай гэжэ арбан долоон наһаяа хүрөөд ябатарнь, аюулта ехэ дайн дажар эхилжэ, нютагайн эршүүл булта шахуу фронтдо мордоо бэлэй.

Тиимэ дээрэһээ эршүүлэй хэжэ байһан хүндэ ажал ээм дээрээ даажэ абаха хуби эхэнэрнүүдтэ тудда һэн. Рэнчэн-Ханда яаралтай түргөөр Түнхэнэй МТС-тэ трактористын курсада һураад, дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ колхозой таряалангууд дээгүүр "түмэр хүлэг" жолоодохо мэргэжэлтэй болоһон юм. Хэды ехэ газар хаһалаагүйб, хэды таряа ургуулаагүйб даа! Таряа хуряаха комбайнда штурвальнааршые хүдэлөө.

Дайнай һүүлдэхи жэлнүүдтэ ехээр һандаргадан гүрэн түрээ нэргээн бодохоолгын ажалда хам оролсожо, түрүүшээр Хорин аймагай Хандагатайн леспромхоздо модо бэлдэхэлсэ. Гар хюрөөгөөр зуймаа үндэр нарһадые унагажа,

гашүүһыень мүлээд, бэлэн болгожо тушаадаг байгаа. Хүндэл ажал байгаал даа. Тигэбэшые харанхы үглөөһөө, харанхы һүни болотор модо бэлдэжэ, нормоёо дүүргэдэг һэн. Тэндэһээнь түрэл колхоздоо бусажа, Сагаан-Уһанайнгаа һү һаалиин фермэдэ хүндэтэ амаралтадаа гаратараа һаалишанаршые, тугалшанаршые ажаллаһан намтартай юм. Эсэхэ, элэхы мэдэнгүй, ямаршые хүндэ ажалһаа сухарингүй, гүрэн түрынгөө һалбаран хүгжэхэ хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулжа ябаһанайнгаа түлөө тэрэ олохон медальнуудаар, хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байха.

Дайнай һүүлдэ хадамда үшөө гараадүй, залуухан ябаһан Рэнчэн-Ханда япон милитаристнуудые бутасохилсоод, амар мэндэ нютагаа бусажа ерэнэн Убушеев Санжа-Митаб Дамбаевич гэжэ өөрынгөө үеын хүнтэй гэрбүлэ боложо түбхинэһэн байгаа. Тиигэжэ хоёр хубүү, нэгэ басага түрээжэ, хүлын дүрөөдэ, гарын ганзада хүргөө юм. Николай Лариса хоёрын залуухануудаар энэ дэлхэйһээ халин ошоо. Хайшан гэхэб, зоболонто дэлхэйн жама ёһо иимэл ха юм. Дабашагүй уйдхар гашуудалда дарагдаашые һаа, бээе шанга барин, Баатар хубүүнэйнгээ

үхибүүдые үргэлсэжэ, хүнэй хэмдэ хүргэлсөө. Бэринь үхибүүдэйнгээ багада наһа барашоо юм. Мүнөө 5 ашанараа, 11 гушанараа харахадда, сэдхэлээ заһан баясажа һуудаг. Түрэл нютагһаа холо хүдөө нютагуудта, хото городуудта багша, эмшэн, барилгашан, милиционер, монтажник болон официант ажалтай ашанар, зээнэрын, хурьгэ бэринэрын зундаа буурал сагаан, үндэр наһатай теэби-идээ, түрэнэн эсэгэдэ ерээжэ, наһаае ханаадаг, бэлэг сэлэгүүдые баридаг, гэр байрыень сэбэрлэдэг, үбһэ хулһыень бэлдэлсэдэг юм. Зунай эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр буурал сагаан теэбиингээ 90 наһанай баярые ехэ гоёор тэмдэглэхээ бэлдэжэ байһай.

Мүнөө Рэнчэн-Ханда теэби ерэн наһанай ехэ дабаа дабажа, ажамидалай долгиндо нэжэгдэ нэжэгдэһээр, эсэжэ, хүсэ шадалаа, шэг шарайгаа буураашые һаа, хүл хүнгэн, ухаан һонор зандаа, амаараа дүүрэн зугаатай, аягаараа дүүрэн аарсатай һууна. Саашадаа үшөө олон жэл соо иимэл һуухыень хүсээл даа!

Владимир ТУЛАЕВ, Журналистуудай холбооний гэшүүн, уран зохёолшо.

Понедельник, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.45 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)

РОССИЯ-1

06.00 "УТРО РОССИИ"
10.00 Д/Ф "РОССИЙСКАЯ ИСТОРИЯ ОТРАВЛЕНИЙ. ЦАРСКИЕ ХРОНИКИ"
10.55 "О САМОМ ГЛАВНОМ"

14.00 "ОСОБЫЙ СЛУЧАЙ". (12+)
16.00 Т/С "ДЖАМАЙКА"
17.00 Т/С "ПОКА СТАНИЦА СПИТ"
19.15 "ПРЯМОЙ ЭФИР". (12+)

ТНТ

07.00 М/Ф "ПОЩАДЬ КАРТОННЫХ ЧАСОВ"
07.20 Х/Ф "ФЕЯ ДОЖДЯ"
09.00 "ДОМ-2. LITE". ИНСТРУКЦИЯ (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 "УТРО С ТИВИКОМОМ" (6+)
06.30 "МОСГОСМЕХ" (0+). ЗУРХАЙ
07.00, 10.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ

09.00 "УТРО С ТИВИКОМОМ" (6+). ЗУРХАЙ
09.30, 22.55 "АБИТУРИЕНТ" (12+)
09.35, 17.30 "ВКУСНО" (12+)
10.30 М/С "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПАПИРУСА"

СТС-БАЙКАЛ

16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф "ЕЖИК ДОЛЖЕН БЫТЬ КОЛЮЧИМ" (0+).

15.00 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ". "В ВУЗ НЕ ДУЕМ!" (16+)
17.00, 21.00 Т/С "КУХНЯ"
19.30, 20.00 Т/С "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+), "ВОРОНИНЫ"

НТВ

07.00 "НТВ УТРОМ"
09.10 "СПАСАТЕЛИ" (16+)
09.35 "ДО СУДА" (16+)
10.35, 11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"

ПЕРЕЦ

06.00 М/Ф "М/Ф"
08.00, 00.00 "АНЕКДОТЫ" (16+)
08.30, 19.00 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)

14.30 Т/С "СТРОЙБАТЯ"
15.30 "РОЗЫГРЫШ" (16+)
17.00, 17.30, 18.00 "ВНЕ ЗАКОНА". (16+)
22.00 Т/С "СОЛДАТЫ-5"
00.30 Т/С "ДНЕВНИКИ "КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ"

РТР-СПОРТ

09.30, 13.25, 15.30, 17.35, 19.50, 21.55 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. 1/8 ФИНАЛА. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
11.40 "ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"
07.10 "УТРО НА ПЯТОМ" (6+)
10.30 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"

Вторник, 1

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10, 04.30 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.45 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)

РОССИЯ-1

06.00 "УТРО РОССИИ"
10.00 Д/Ф "РОССИЙСКАЯ ИСТОРИЯ ОТРАВЛЕНИЙ. ЦАРСКИЕ ХРОНИКИ"
10.55 "О САМОМ ГЛАВНОМ"

19.15 "ПРЯМОЙ ЭФИР". (12+)
22.00 Х/Ф "СТЕРВА"
23.40 "СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ"

ТНТ

09.05, 08.55 "ДОМ-2. LITE" (16+)
07.00, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+). ПОГОДА
07.30, 14.15 "СПОРТ-ЭКСПРЕСС" (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 "УТРО С ТИВИКОМОМ" (6+)
06.30, 19.30 "НОВОСТИ ДНЯ" (16+)
07.00, 10.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ

09.25, 22.55 "АБИТУРИЕНТ" (12+)
09.30, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 21.30, 23.00 "НОВОСТИ ДНЯ"(16+)

СТС-БАЙКАЛ

07.00, 09.20, 11.05, 13.30, 16.30, 18.55, 21.55, 23.25, 00.05, 00.50, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/С "101 ДАЛМАТИНЕЦ"

17.00, 21.00 Т/С "КУХНЯ"
19.30, 20.00 Т/С "МЕСТНОЕ ВРЕМЯ НА СТС-БАЙКАЛ" (0+), "ВОРОНИНЫ"

НТВ

07.00 "НТВ УТРОМ"
09.10 "СПАСАТЕЛИ" (16+)
09.35 "ДО СУДА" (16+)
10.35, 11.20 Т/С "ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА"

ПЕРЕЦ

06.00 М/Ф "М/Ф"
08.00, 00.00 "АНЕКДОТЫ" (16+)
08.30, 19.00 "УЛЕТНОЕ ВИДЕО" (16+)

22.00 Т/С "СОЛДАТЫ-6"
00.30 Т/С "ДНЕВНИКИ "КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ"
01.00 "УДАЧНАЯ НОЧЬ". (16+)

РТР-СПОРТ

09.35, 13.25, 15.30, 17.35, 19.50, 21.55 ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. 1/8 ФИНАЛА. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
11.40 "ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"

5 КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 16.30, 19.30, 23.00 "СЕЙЧАС"
07.10 "УТРО НА ПЯТОМ" (6+)
10.30, 16.00 "МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ"

Среда, 2

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00 "ДОБРОЕ УТРО"
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.10, 05.15 "КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА"
10.45 "ЖИТЬ ЗДОРОВО!" (12+)

РОССИЯ-1

06.00 "УТРО РОССИИ"
10.00 Д/Ф "ХАРАКТЕР И БОЛЕЗНИ. КТО КОГО?"
10.55 "О САМОМ ГЛАВНОМ"

19.15 "ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!" (16+)
20.50 "ПУСТЬ ГОВОРЯТ". (16+)
22.00 ВРЕМЯ
00.25 НОЧНЫЕ НОВОСТИ

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 "УТРО С ТИВИКОМОМ" (6+)
06.30, 09.30 "НОВОСТИ ДНЯ" (16+)
07.00, 10.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ

12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ
12.30, 15.30, 18.45, 20.35 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50, 15.50, 19.05 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ (12+)

ТНТ

07.00, 23.00, 00.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+). ПОГОДА
07.30, 14.15, 19.15 "ТОЧКА ЗРЕНИЯ" (16+)
07.45, 19.00 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА

19.30 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+)
20.00 Т/С "УНИВЕР. НОВАЯ ОБЩАГА" (16+)
20.30 Т/С "ДЕФФОНКИ" (16+)

ТИВИКОМ

06.00, 07.30 "УТРО С ТИВИКОМОМ" (6+)
06.30, 09.30 "НОВОСТИ ДНЯ" (16+)
07.00, 10.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ

Республикын арадай поэт Гунга Гомбоевич ЧИМИТОВЭЙ 90 жэлэй ойдо

СУУЛГЫН ДАСАНДА - АРАДАЙ НААДАН

Байгша оной июлиин 4-дэ республикын мэдээжэ уран гуурхатан, оршуулагша, ниитын ажал ябуулагша, бас-нинуудые зохёогшо, найхан дуунуудай автор, Буряадай арадай поэт Гунга Гомбоевич Чимитовэй түрэнхөөр 90 жэлэй ойдо зориулагдаһан "Сунграб Шейраблинг" гэнэн хори буряадуудай түрүүшын дасан болохо Суулгын дасанай арадай наадан ехэ нонин программатайгаар үнгэргэгдэхээ байна гэжэ уншагшадтаа дуулганабди.

Суута поэдэй түрэл нютагта үнгэргэгдэхэ "Эрын гурбан нааданһаа" гадуур Гунга Чимитовэй үгэнүүд дээрэ бэшгэдэһэн дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй – солист-дуушадай болон ансамбльнуудай дунда анха түрүүшын конкурс болохоор хараалагданхай. Тиймэһээ Суулгын дасанай хажууда байгуулагдаха үргэн ехэ тайзан дээрэ Буряад ороной эрхим артистнууд сугларха юм.

- Нёдондо бидэ Суулгын дасанай

хажууда баригдаһан томо тайзан дээрэ "Хамаг Монгол" гэнэн проектые бээлүүлэн, олоной нонирхол татаһан, анха түрүүшын хүдөөгэй концерт харуулаа һэмди. Тиймэһээ энэ тайзан арадай найдэрнүүдтэ хэрэглэхэ гэжэ үлөөгдөө. Түгнүмнай үргэн тала хадаа моридой урилдаанда эгээл тааруу гээшэ ааб даа. Обоонуудай һүүлдэ Суулгынгаа дасанай дэргэдэ найдэрөө дүүргэнэ. 1732 онһоо 1831 он болотор баригдаһан Суулгын дасанай түүхэдэ гурбан түрүү үзэл бодолтой хүнүүд сэхэ хабаатай бшуу. Тэдэнэр хэд бэ гэхэдэ, Россиин оньхожоруулагша, эрдэмтэ, Зүүн зүгэй литература шэнжэлэгшэ, Суулгын дасан барихые зүбшөөһэн барон фон Канштадт (Шиллинг), мэдээжэ буряад гэгээрүүлэгшэ, уран зохёолшо-коллекционер, оршуулагша, Суулгын дасанай шэрээтэ, приходской училищиин багша, "Самоучитель" номой, ород-монгол толиин, түрүүшын буряад үзэглэлэй автор Ринчен Номтоев, тийхэдэ буддын шажанай номуудые оршуулһан республикын арадай

поэт Гунга Чимитов гэгшэд болоно. Түгнүн талын эгээл мэдээжэ хүнэй нангин дурасхаалда, алдарт поэдэй 90 жэлэй ойдо "Дасанай наадан" гэнэн арадай нааданда "Информ Полис" Хэблэлэй байшан, Гунга Гомбоевичой бүлэ (наһанайнь нүхэр Цыпил Доржиевна хабаадаха), Суулгын дасанай совет, Мухар-Шэбэрэй аймагай захиргаан эрхим спортсменүүдые болон бэлигтэй дуушадые урижа байна. Жэшэнь, Зандинай дабаанай субаргаһаа (тэндэ түрүүшын дасан байгаа) эхилээд, 15 километр зайда мори урилдаагаар мурисөөн болохо юм. "Эрын гурбан нааданһаа" гадуур һээр шаалга, шагай наадан болохо. Тийхэдэ Гунга Чимитовэй үгэнүүд дээрэ бэшгэдэһэн дуунуудаар конкурс (хоёр бүлэгөөр: "Соллист", "Ансамбль") анха түрүүшынхией үнгэргэгдэхэ! Тийхэдэ Зорикто, Нонна Тогочиевтантай театрай концерт харуулагдаха юм. Бултыетнай – Түгнэһөө гарбалтай Агын тойрогойхидые болон республикынгаа бүхы зоние арадайнгаа найр нааданда уринабди, хүлээнэбди, -

гэжэ Мухар-Шэбэрһээ урган гараһан, "Информ Полис" Хэблэлэй байшангай генеральна директор Соёлма Дагаева удхалан тодорхойло.

Бэлигма ОРБОДОЕВА
хөөрэлдөө хэбэ.

Сэдьхэлэй үгэ

НЮТАГТАА НЮУРТАЙ НҮХЭРНАЙ

Арюухан хабарай һүүлшын май харын 27-до Захааминнай аймагай Үлэгшэн нютаг тоонтотой Баир Бадмацыренович Очиров тэбхэр табин наһаяа гүйсэбэ.

Тэрэ нютаг дээрэ хүндэтэй ажалша бэрхэ Пётр Санжиевич ба Дара Аюшеевна Очировтанай гэр бүлын табан үхибүүдэй ганса хүбүүн болоно. Зүрхэндөө дүтэ таабай, төөбиингөө үбдэг дээгүүр дамжан, хайрата эжы, абадаа эрхэлэн, урин эгшэнэртээ үргүүлэн, багахан шуумар нонюуша хүбүүн түрэл нютагайнгаа амтата агаараарнь амилжа, найхан аршаанарнь суршуулжэ, тэнжэн ургаһан.

1972 ондо Үлэгшэнэй дунда хургуулиин алтан богоһо алхажа ороходонь, урин зулгы шарайтай түрүүшын багша Светлана Будаевна Баторова арюуханаар энеэбхилэн, угтан абажа, эрдэм бэлигэй оньһо нюсануудтай танилсуулжа эхилээ һэн. Түрүүшын үдэрһөө, түрүүшын хэшээлнүүдһээ номдоо бэрхэ, хүбэлгэн хурса ухаатай байһаниинь мэдэгдээ. Баир хургуулида үнгэргэгдэдэг бүхы хэмжээнүүдтэ, олимпиадануудта эдэбхитэйгээр хабаадажа, багшанарай, дирекциин найшаалда хүртэдэг һэн. Илангаяа тэрэ ород хэлэ ба литературын багша Софья Дымбрыловна Жамбаловагай, буряад хэлэ ба литературын багша Евдокия Сагадаевна Полусуровагай, математикийн багша Гомбо Гармаевич

Цыренжаповай, түүхын багша Сергей Эрдынеевич Тулоновой, Памажаб Тундупович ба Цындыма Цыдыповна Очировтанай хэшээлнүүдтэ дуратай байһанаа һанадаг.

Хүхэ номин тэнгэридэ сахилгаан мэтэ зуралзаһан мэдэгдэнгүй арбан жэл үнгэржэ, 1981 ондо хургуулияа эрхимээр түгэсхэжэ, ажабайдалайнгаа үргэн замда гараа һэн. Тийгээд аймагтаашье, республикадашье мэдээжэ Буряадай АССР-эй габыатаа агроном, Ажалай Улаан Тугай орде-

ной кавалер Петр Санжиевич Очиров эсэгийнгээ мэргэжэл шэлэжэ, замыень үргэлжэлүүлэн, Буряадай Хүдөө ажахын дээдэ хургуулиин агрономическа факультеттэ табан жэлэй туршада һуража дүүргээд, түрэл нютагаа бусажа, ажалайнгаа намтар эхилээ. 1986 онһоо 1990 он болотор Харсаагай совхоздо амжалтатайгаар ажаллаа. Эндэл тэрэнэй ажалдаа абьяастай, бэрхэ, урагшаа һанаатайнь мэдэгдээ. 1990 – 1993 онуудта Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүр һууринда агроном-селекционерээр бэрхээр хүдэлжэ, тэндэхи ажахын ажабайдалда ехэ туһа хүргөө, хүн зондонь хүндэтэй болоо.

Тэрэнэй һүүлдэ түрэл тоонто нютагаа бусажа, 1993 онһоо 1995 он болотор «Булад» гэнэн хүдөө ажахы эмхидхэжэ, ажалаа үрэ дүнтэйгөөр ябуулаа. Аймагай ноёд эдэбхитэй, хүбэлгэн залуу хүбүүе анхаржа, Захааминнай аймагай хүдөө ажахыда ахамад агрономоор хүдэлхыень дурадхаа бэлэй. 1995-2004 онуудта Баир Бадмацыренович тэрэ сагай шанга эрилтэнүүдтэ ажалаа тааруулан зохоожо, бэлигтэй хүтэлбэрилэгшэ байһанаа харуулжа шадаа. Мүнөө сагта Үлэгшэн найхан нютагайнгаа ажалша зонойнгоо дэмжэлгээр нютагайнгаа гулваагай тушаалда һунгагдаад, бүхы хүсэлөө зориулан хүдэлжэ ябана.

«Ганса сусал гал болохогүй, ганса хүн айл болохогүй» гэнэн буряад

арадай сэсэн үгые даган, тэрэ сугтаа нэгэ класста һураһан Дагзама Николаевна Дансаруноватай хуби заяагаа холбожо, айл бүлэ болоо һэн. Энэ эбтэй бүлэдэмнай эсэгийн нэрые нэрлүүлхэ, эжын найдалые бээлүүлхэ, бадма сэсэг шэнги бадаржа, эрэ болоһон гурбан сэсэн хүбүүд тэнжэн урган гараа. Түрүүшын хүбүүн Булад Буряадай хүдөө ажахын институтдай экономическа факультет дүүргээд, мүнөө Элүүрые хамгаалгын министерствэдэ ажаллана, Оля нүхэрын республиканска больницын окулист - офтальмолог, Аюр Тамир хоер хүбүүдтэй, хоёрдохи хүбүүн Алдар агроном мэргэжэлтэй, Надя нүхэрын багша, одхон хүбүүн Стас Сэсэг нүхэртэйгөө Екатеринбургда прокуророй дээдэ хургуули дүүргээд, Северобайкальскада мэргэжэлээрэ ажалланад, Сэнгэ хүбүүтэй.

Хүндэтэ Баир Бадмацыреновичые түрэн үдэрөөрнь сугтаа һураһан үетэн нүхэдэйн зүгһөө үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, саашадаа элүүр энхэ, гэр бүлөөрөө жаргалтай, хүдэлһэн ажалдаа абьяастай, нютагайнгаа зоной дэмжэлгы дээрэ үргэн, зам сагаантай, заяа найхантай, ямба хэшг үндэртэй, түрэл найхан нютагайнгаа солье нэрлүүлэн, һалбаруулан ябахыетнай хүсэнэб.

Любовь ГУЛЯЕВА,
Буряад хэлэ ба литературын багша.

Амаршалнабди

ТАМИРШАН ТАМИРАЙ ҮНДЭР АМЖАЛТА

Буряадай барилдаанай хургуулида бэрхэ халаан ур-гажал ябана. һүүлэй жэлнүүдтэ Алдар Бальжинимаев 20 наһа хүрэтэр хүбүүдэй дундаһаа хоёр дахин Европын чемпион болоо гэжэ мэдэнэбди.

2013 ондо Арслан Будожапов Россиин суглуулагдамал командда бүридэлдэ барилдажа, 5-дахи һуури эзэлээ.

Бүри һаяхана залуу тамиршад Тамир Гармаев, Евгений Жербаев Россиин чемпиондаид мүнгэн медальнуудта хүртөөд,

Польшын Катовице хотодо үнгэрһэн Европын чемпионатта хабаадаба. Эндэ Тамир 55 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ финалда хүрөөд, түүрэг барилдаашанда илагдаа. Тийгэжэ Агын тойрогһоо гарбалтай 19-тэй манай барилдаашан сүлөөтэ барилдаагаар Ев-

ропын чемпиондаид мүнгэн медальда хүртөө.

Тамирые, хоригшыень – анханай мэдээжэ барилдаашан, СССР-эй спортын мастер Мунко Мункожаргаловые энэ үндэр амжалтарнь амаршалнабди.

Валерий СЫДЕЕВ.

Буряадай Правительство: хүгжэлтын шэглэл

ХҮДӨӨГЭЙ СПОРТЫН НААДАНУУД СУГЛАРАГШАДЫЕ БАЯРЛУУЛАА

Үнгэрхэн долоон хоногийг эсэстэ Кабанскын аймагта Республиканска хүдөөгэй спортын нааданууд болоһон байна. Тус хэмжээ ябуулга республикадамнай аяар 15-дахия эмхидхэгдээ. Абаһаар лэ, наадануудай эзэд, кабанскын тамиршад, түрүү һуури эзэлээ гээд хэлэхэ шухала. Шангай һууринуудта Захааминай болон Загарайн аймагхид гараа. Сэлэнгын, Түнхэнэй, Зэдын аймагууд удаадахи һууринуудые эзэлжэ, нютасаархинаа баһа баярлуулаа.

Республиканска хүдөөгэй спортын нааданууд Зэдын аймагта 1986 ондо анха түрүүшынхид эмхидхэгдээ. Теэд хоридохи зуун жэлэй хүндэ 90-ээд онуудай һүүл багаар болжулагдаһан байна. Харин мүнөө тус хэмжээ ябуулгада бидэ ехэ анхарал хандуулнабди. Республиканска бюджетэй мүнгөөр тамиршадые мурьсөөнүүдэй үедэ хооллуулнабди, хонуулнабди. Мүн наадануудай болохо спортын талмайнууд нэльбэн шэнэлэгдэнэ, - гэжэ Физическэ культура болон спортын талаар республиканска хорооной хүтэлбэрилэгшэ Владислав Бумбошкин хэлэнэ.

Нааданай нээлгын баяр ёһололдо Буряад Республикын Толгойлогшо Вячеслав Наговицын хабаадалсаа. "Энэ спортын нааданууд хүдөөгэй ажаһуугшадта аргагүй баяр асарна. Мүнөө Кабанскын аймагай бүхы ажаһуугшад энэ нааданда хабаадуулагдаад байһаниинь һайшаалтай. Аяар гурбан һууринда спортын мурьсөөнүүдые үнгэргэхэ гэнэн шидхэбэри тон зүбөөр эндэ абтаа", - гээд Вячеслав Наговицын амаршалгын үгэ соогоо хэлэһэн байна.

Сугларагшадые Буряад Республикын Арадай Хуралай депутат Игорь Марковец халуунаар амаршалаа.

Нээлгын баяр ёһололой үедэ хэды аадар оробошье, Селенгинск һууринай "Труд" стадион дээрэ сугларагшадые айлгаагүй, концерт-наадан дэлгэрхээрээл дэлгэрээ.

НААЛИШАД БОЛОН МЕХАНИЗАТОРНУУД ТҮРҮҮШЫНХИЭЗ МҮРЫСӨӨ

Кабанскын аймагта тус наадануудта хабаадахаяа республикын 19 аймагуудай 870 гаран тамиршад ержэ, 10 спортын зүйлөөр мурьсөө. Канат таталга, кросс, хүнгэн атлетикэ, гиирь үргэлгэ, футбол, волейбол, һур харбалга, бүхэ барилдаан, мори урилдаан заншалта ёһоороо нааданай программада оруулагдаа. Тиихэдэ наалишадай болон механизаторнуудай дунда анха түрүүшынхид мурьсөөн эмхидхэгдээ.

Бүхэроссийн хүдөөгэй спортын программада наалишадай, механизаторнуудай тулалдаанууд эхинһэнь абаад үнгэргэгдэнэ. Тиимэһээ эмхидхэгшэдэй тоодо Российн Хүдөө ажахын министерство оролсоно. Харин манай эндэ тус хэмжээ нэбтэрүүлхэдэмнай, Буряадай Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министерство маанадые ойгоогүй, нэгэшье туһа хүргөөгүй байна, - гэжэ Физическэ культура болон спортын талаар республиканска хорооной ахамад мэргэжэлтэн Федор Дарханов хэлэнэ.

Мурьсөөмнай гурбан шатаһаа бүридөө. Хабаадагшад кросс гүйдөө, хүсэ шадалай гимнастика хээ. Наалишаднай үнээ һаадаг аппарат задалаад, суглуулаа. Харин механизаторнууд трактораар урилдаа, - гээд ахамад судья, Буряадай гүрэнэй хүдөө ажахын академиин доцент Сергей Петунов хөөрэнэ. - Наалишадай

Авторай фото-зурагууд дээрэ: наадануудай үедэ.

болон механизаторнуудай мурьсөө харахада, ехэ һонирхолтой байна. Тиимэһээ манай дээдэ һургуули илалта туйлаһан тамиршадта үнэтэ бэлэг баржуула тухай шидхэбэри абаа. Юуб гэхэдэ, наалишад болон механизаторнууднай элүүр энхэ бэетэй хүнүүд байха ёһотой.

Кабанскын аймагай фермые даагша Ирина Харина болон хүдөө ажахын эмхиин механизатор Виктор Маслов түрүүшын һууринуудта гараа. Түнхэнэй аймагай Лопсон Гырғенов болон Загарайн аймагай Мария Мурзина хоёрдохи шангай һууринуудые эзэлээ. Гурбадахи һууринуудта Ивалгын Сурана Тарбаева болон Зэдын аймагай Максим Бутаков гараа.

«ЭРЫН ГУРБАН НААДАНДА» БҮХЫ ЗОН ДУРАТАЙ

Буряадтамнай заншалта болоһон "Эрын гурбан нааданай" тоодо оролсодог спортын зүйлнүүдээр һонирхолтой тулалдаанууд болоо.

Һур харбалгада хабаадагшад 45 болон 30 метртэ харбаа. Эндэ эрэшүүлэй дунда Зэдын аймагай Мэргэн Ринчинов түрүүлжэ гараа. Харин эхэнэрнүүдэй дунда Баргажанай аймагай Надежда Будаева нэгэдэхи һуури эзэлээ. Ветерануудай дунда Түнхэнэй аймагай Александр Томилов эгээл мэргэн байһанаа гэршэлбэ. Тиин команда тоосоондо Түнхэнэй аймагай мэргэшүүл түрүү һуурида гараа.

Хажуугаарнь абсолютна чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын тула яһала шанга мурьсөөн болоо. Эндэ 2006 ондо "Алтарганада" шүүһэн Захааминай аймагай мэргэн Баир Соктоев мүн баһа Кабанскда илалта туйлаба.

Бүхэ барилдаанда баһа бүхы аймагуудай түлөөлэгшэд хабаадаа. Эндэ Ивалгын аймагай - Константин Цыренов, Селенгын аймагай - Чингис Ухинов болон Захааминай бүхэ Ринчин Санжеев гэгшэд өөр өөрын шэгнүүртэ шалгараа. Харин Ринчин Санжеев нааданай абарга болохын тула дайшалхы самбо барилдаагаар дэлхэйн чемпион болоһон Баир Омуктуевые финалда шүүжэ гараа.

Мори урилдаанда Яруунын аймагай хүлэгүүд түрүүлһэн байна. Удаадахи шангай һууринуудые Зэдын болон Захааминай аймагуудай команданууд эзэлээ.

МҮНГЭН ШАН - ИЛАГШАДТА

Кабанскын аймагай суглуулагдамал команданууд гиирь үргэлгэдэ, канат таталгада, кроссто түрүү һууринуудта гараа. Хүнгэн атлетикээр Загарайн тамиршад шалгараа. Волейбол нааданда республика дотороо суурхаһан Захааминай эрэшүүлэй болон эхэнэрнүүдэй команданууд дахинаа шанга байһанаа харуулаа.

Бүхы спортын зүйлнүүдээр очконуудые тоолоһоной удаа Кабанскын аймаг түрүүлбэ гэжэ элирүүлэгдээ. Захааминай аймагай команда оройдоол 20 очко бага абажа, хоёрдохи һуури абаа. Харин шангай гурбадахи һуури загарайнхид эзэлээ.

Хэдэн хүдөөгэй спортын наадануудта түрүү һуури эзэлэгшэдтэ автомобиль шан үгтэдэг байгаа. Харин мүнөө 150000, 100000 болон 50000 түхэриг мүнгэн шан диилэһэн командануудта баржуулагдаа.

Удаадахи зунай хүдөөгэй спортын нааданууд 2016 ондо Хурамхаанай аймагта болохоор хараалагдана. 2015 оной февраль нарада Сэлэнгын аймагта үбэлэй нааданууд эмхидхэгдэхэ юм.

Борис БАЛДАНОВ.

Шэнэ номуудтай танилсалгын үдэшэһөө тэмдэглэл

ДҮРБЭН ТЭГШЭ БЭЛИГТЭЙ ВЛАДИМИР БУХАЕВ

Тээмэндэ И. Калашниковай нэрэмжэтэ Хотын гол библиотекэ соо хоёр номойнгоо презентациин үдэшые үндэр хэмжээндэ үнгэргэн багша, олон дуунуудай автор, композитор, Барханай арадай театрай мэдээжэ артист ябаһан, Буряадай Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн, республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Владимир Очирович Бухаев мүнөө үедэ Буряад оронойнгоо, ниислэл хотын соёлой ажалда эдэбхитэй хабаадажа байдаг юм.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото

байна. Анхан "Бархан. Дуунууд" гэнэн ном барлаһан, Барханай арадай театр тухай ном бэшэһэн авторые республикын Уран зохёолшодой холбооной түрүүлгшэ Матвей Чойбонов амаршалхадаа, "нүхэд олонтой, үндэр сэдхэлтэй, сэбэр, сэхэ, сагаалмар сэдхэлтэй энэ хүмнай номуудаа гаргажа, сэдхэлээ сэсэглүүлжэ байна гэшэ. Хаанашы мантай ябахандаа, бидэнээ дэмжэжэ, дуугаа дуулажа ябадаг юм" гэжэ баясан мэдүүлбэ. Мэдээжэ соёлшон, суг дуу бэшэдэг Гүнзэн-Норбо Гүнзынов, поэт, багша, арадай мастер Валерий Цыбиков, түүхын эрдэмэй кандидат Б.Ц. Гомбоев, арадай

поэт, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор Б.С. Дугаров, мүн нютагаархидынь зүрхэ сэдхэлэйнгээ халуун амаршалга хүргөө.

Тиихэдэ дуунуудынь найхашаадаг республикын арадай артист Тогмит Танхаев "Хүнэй наһан" гэнэн дууень, энхэргэн эжы тухай бусад найхан дуунуудынь бэлэг болгон бариба. Захаманай дууша бүлэ, "Амар сайн" ансамблиинхид найхан дуунуудынь дуулажа, эндэ сугларагшадай шэхэнэй шэмэг, сээжын баяр болгобо. "Угай бэшэгэй баян түүхэтэй баабайнгаа ном гаргажа, баран зоноо баярлуулбат" гэнэн үндэр сэгнэлтэ республикын арадай поэт Баир Дугаров үгэбэ.

Дүрбэн тэгшэ талаан бэлигтэй, үшөө өөрынгөө дуунуудай диск гаргаһан, өөрөө аргагүй найханаар дууладаг, Хурамхаан, Бархан нютагуудаа холуур суурхуулан Владимир Очирович Бухаевта зондоо хүндэтэй, зохёохы ажалдаа амжалтатай, золтой, жаргалтай ябахыень хүсэ!

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

Аэропортын дэргэдэхи "Авиатор" гэнэн соёлой байшанда "Амар сайн" гэжэ нэрэтэй буряад фольклорно ансамбль байгуулжа, Улаан-Үдэ хотынгоо соёлой талаар эмхидхэгдэдэг олон тоото конкурснуудта хабаададаг болонхой юм. Тээмэндэ "Алтарганын" хайндэрэй "Буряадай нэгэ үдэр" гэнэн, мүн поэтичeskэ турнирта болон Хамба лама Этигиловэй найрта болоһон поэдүүдэй

дунда үнгэрэн конкурсдо дипломуудта хүртэжэ, хорнуудай мүрысөөндэ хабаадажа, Түнхэндэ болоһон "Һүниин ёохорой" конкурсдо, ниислэл хотынгоо бүхы концерт наадануудта, Улаан-Үдэ хотын үдэрэй хайндэрнүүдтэ бэлиг талаангаа саг үргэлжэ гэршэлжэ байһаниинь омогорхоомор.

Дуулыт, нүхэдни дуугаа" гэнэн шэнэ ном соогоо дуунуудаа ноототойгоорнь гаргажа, Очир Муртаевич эсэгингээ суглуулһан зохёолнуудаар болон угай бэшэгүүдээрээ "Номол хэнгэлдэр эсэгин угай түүхэ домогһоо..." гэнэн шэнэ ном барлажа, баярлажа байһан поэт, дуу зохёогшо композитор Владимир Бухаевые уран гуурһата нүхэднынь, дууша артистнууд, түрэл ансамблиинхидынь Хотын библиотекэ соо хани халуунаар амаршалһан, үшөө ехэ зохёохы амжалта хүсэһэн

Литературно-хүгжэмэй "Талхан" салондо

ХАТАР – ҮХИБҮҮДЭЙ НАНАНАЙНЬ ХЭРЭГ

Улаан-Үдэ хотын Хүүгэдэй уран урлалай ордоной дэргэдэхи "Саран Туяа" гэнэн хатарай ансамбль үргэдхэгдэбэ. Хатарай бүлгэм эндэ бии болоһоор оройдоол 2 жэл болобо. Зүгөөр энэ ансамблие хүтэлбэрилэгшэ Рита Владимировна Дагбаева 10 жэлэй туршада Улаан-Үдэ хотын 51-дэхи хургуулийн үхибүүдые суглуулжа, хатарай бүлгэм байгуулаад, амжалтатай ажаллажа байхадань, энэ ордон тэдэниие уриһан юм. Тиигэжэ наһанай гурбан бүлэг эдир хатаршадтаяа Рита Владимировна эндэ ерэжэ, ансамбляа улам үргэдхэжэ, 6 бүлэг нээгээд, хотын үхибүүдтэй ажаллажа эхилһэн байна. Тиихэдэ Буряад Республикын габьяата артистка Татьяна Владимировна Мантатова хатарай хоёрдохы багшаар уригдаһан юм.

Фото-зураг ансамблиин архивһаа албаба

ХҮБҮҮД, БАСАГАДЫЕ ХАТАРТА НУРГАХАДА ОНДОО ЮМ

Энэ ансамбльда ганса басагад ябадаг. Юуб гэхэдэ, Рита Владимировнагай хэлэнээр, хүбүүдые хатарта нургаха бүһэтэй хүн багша хэрэгтэй. Энээндэ би ехэтэ гайхааб.

-Тээд хүбүүдтэ бүһэтэйшүүл шэнгээр хатар зааха гэшэ онсо юм. Би өөрөө 4-5 жэлэй туршада хүбүүдтэ хатар заагаад, ойлгожо мэдэрээб. Эрэ хүнэй хүдэлсэнүүдые хүбүүдтэ эхэнэр хүнэй харуулжа, заажа үгэхэдэ бэлэн бэшэ. Тиигээдшье хүбүүд бүһэтэй хүнэй үгыень дууладаг, ондоогоор, томоотойгоор хандадаг юм,- гэжэ Рита Дагбаева хөөрзэбэ.

Хатар гэшэ үнгэтэ юртэмсын юрьезн соо хүн түрэлтэнэй үйлэдэхэ эгээл гайхамшаг үйлэ ха гэжэ мэдэрнэб. Хатарай багшатай хөөрэлдэжэ байхадань, үхибүүд ехэ томоотой, хүн бүхэн өөһэднэгөө ажал хэжэ байна. Эндэ юрын хургуули соохи юрын болоһоһон шаг-шуяан, оог хуугайлаан, дэбхэрээн, хашхарааншые огтолон дуулданагүй. Энээндэ ехэ гайхаад:

-Та яагаад үхибүүдые журамланабта? Юрын лэ үхибүүд ха юм,-гэхэдэмни, багша: "Эдэтнай юрын үхибүүд бэшэ ха юм," - гэжэ харюусаба.

Нэн түрүүн хатарта нурахаая ерэнэн үхибүүд заабол нэгэшые хэшээл гээнгүй ябаха ёһотой. Мүн журамтай ябаха эрилтэ тэдэнэй урда табигдадаг.

- Бидэ үхибүүдые 10-тайһаань гастрольдо гаргажа эхилдэгбди. Хэрбээ тэрэ наһан хүрэтэр бээ даанги, өөрыгөө абаад ябажа шадаагүй наань, хаанашые ошохогүй бшуу. Гэхэтэй хамта гастрольдо гараад ябахандаа, гурба дахин журам хандаргаабал, бэшэ ондоо тээшээ ябах эрхэгүй болодог. Тиигэжэ журамлагдаһан үхибүүд ажабайдалдаа ехэ амжалта туйладаг, хүн зон соо бээшые абаад ябажа нураха, бэшэндээшые тунгатай байха ха юм,- гэжэ Рита Владимировна хөөрэнэ.

БАГАШУУЛ ХААНАШЫЕ ЕРЭНЭНЭ ОЙЛГОНГУЙ, ХАТАРЖА ЭХИЛДЭГ

"Саран Туяа" ансамбль 4 хахадтай наһаннаань багахан басагадые хатаржа нургажа эхилдэг. Үхибүүгээ хатаржа нургахаая ехэтэ хүсэлһэн, наһан эжынэр, хүгшэн эжынэрын лэ жаахан хүүхэдүүдээ эндэ асардаг. Тээд тэдэниинь хаанашые ерэнэнэ хүсэд ойлгоншыегүй, хатаржа эхилдэг.

- Энэ наһанай үхибүүд эсээ сусаа гэжэ мэдэхгүй, эсэрлигэй һүүлээр гэртэхининь асархадань, үшөө хоёр часай болзор соо дэбхэржэл, собхоржол байха. Мотортой нааданхайнууд шэнги, түлхюурыень мушхаад лэ табихадаһни. Түрүүшын 2 жэл тэдэндэ хүшэршэг байдаг. Тиигэһээр яба-ябаһаар, хатар гэшэ үхибүүдэй наһанайн хэрэг болошодог юм,- гэжэ ха-

тарай багша тэмдэглээ.

"САРАН ТУЯА" ДУУШАДАЙ БҮЛЭГТЭЙ БОЛОО

Мүнөө жэлһээ эхилжэ, дуушадай бүлэг нээгээд туршаа. Хоёр бүлэг үхибүүдые шэлэжэ абаад, Жаргалма Цыреновна гэжэ дүршэл ехэтэй багша ажаллана. Эндэ эстрадна бэшэ, ородшые бэшэ, гансал буряад арадай дуунуудые үхибүүд дуулажа нурана.

- Манай багашуулай бүлэгтэ 18 үхибүүд ябадаг. Тэдээн соо ори ганса Ира Ананина буряад хэлэ мэдэдэг. Тиимэһээ бидэ буряад хэлэндэ үхибүүдые нургаха гэнэн зорилго өөртөө табина бэшэбди. Харин буряад дуунай хүсөөр мэдэжэ, ойлгожо, түрэлхи буряад хэлэнтээ танилсажа, дурлажа нургаха гэжэ оролдонобди, - гэжэ ансамблие хүтэлбэрилэгшэ онсолбо.

Үнэхөөрөө, "Саран Туяа" ансамбль гансал буряад үндэнэн дуу, хатарта үхибүүдые нургаха гэнэн зорилго табиханиинь эли. Буряад ороноймнай хүн зон хэдэн хэмжээ ябуулгануудта багахан басагадай мориной толгой дүрсэтэй модон мори унаһан хатар оло дахин хараһан байха ёһотой.

ЭТНО-МООДЫН ҮЗЭМЖЭ ДЭЛГЭДЭГ БОЛОО

Хэдэн жэл үхибүүдые уран найханай

шэглэлээр хүмүүжүүлжэ ябахандаа, олон юумэ туршажа, шэнжэлжэ үзэжэ туршагдаа. Мүнөө жэл энэ ансамблиин хатарай хургуули дүүргэһэн Саяна Эрдынеева, Аяна Аюшеева, Люда Манеева гэгшэдтэй буряад үндэхэтэнэй хубсаһа мүнөө үеын шэглэлээр оёжо, үзэмжэдэ бэлдээ бшуу. Тиигэжэ, этно-моодын үзэмжэ дэлгэдэг болохо хүсэлтэй. Ерэхэ шэнэ жэлдэ 4 басагад түгэсэхэдөө, баһал хубсаһа бэлдэжэ, хойто жэлын үшөө гурбан басагад бэлдэхэ түсэбтэй, тиигэжэ өөһэдн моодын театртэй болохонь дамжаггүй.

Ансамблин бүхы хубсаһануудай эскиз художник-бутафор, модельер Наталья Никитина бэлдэдэг. Зүгөөр оёдолыень Уран урлалай ордоной оёдолгой цех бүтээдэг. Томошог басагад өөһэдөө хубсаһаая оёлсодог, харин багашуулай эжы, хүгшэн эжынэрын ба түрэлэйхидынь булта оёдолшод болодог заншалтай.

ХАТАРАЙ ХҮГЖЭМ ОНСО ИЛГААТАЙ

Буряад Республикын габьяата артист Рита Дагбаевагай хүтэлбэрилдэг ансамбльда композитор Хэшэгтэ Бодиев ажалладаг. Хэшэгтэ Бодиев урдань табигдаһан зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэжэ, найн хүгжэм зохёодог болонхой. Юуб гэхэдэ, Рита Владимировнагай хэлэнээр, хатарай хүгжэм дуунай хүгжэмһөө тэд ондоо, онсо илгаатай байдаг хаш.

ТООСООТО КОНЦЕРТ-НААДАЯА АМЖАЛТАТАЙ ТАБИБАД

"Саран Туяа" ансамбль жэл бүри табигдаг заншалта болоһон тоосоото концер-тээр нуралсалай жэлээ түгэсэбэ. Ордоной ехэ тайзан дээрэ үхибүүдэйнгээ дуулаха, хатархые хаража, шэхээ хужарлахаяа, амжалтаарнь омогорхохоёо үхибүүдэй гэртэхин, түрэл гаралынь, суг хамта нурадаг нүхэдын, дунда хургуулийн багшанарынь ерэдэг байна.

- Бидэ үхибүүдэйнгээ гэртэхинтэй нягта хани барисаатайбди. Гэртэхинэй мүнгэн зөөрээр хубсаһа хунар, харгын биледэй мүнгэн гээд булта номологдодог ха юм. Тиигээдшье жэлэй туршада ямар юумэндэ үхибүүмнай нуража гараба гэшэб гэжэ гэртэхиншые һонирхоно ха юм,- гэжэ Рита Владимировна хөөрөөгөө дүүргэбэ.

Цырегма САМПИЛОВА.

Хүнэй хуби заяан

“БУРЯАД ҮНЭНЭЙ” ҮНЭН УНШАГША

«Би “Буряад үнэн” сонингоо 1958 онгоо нэгшье дугаар алдангүй уншаад ябаһан хүм, - гээд, энэ хонирхолтой хүн намайе гэрэйнгээ үүдэндэ угтаба. - Танай ерэхыетнай үнинэй хүлээжэ ядан байгаа”, - гэжэ урин зөөлэхэнөөр мифэрэн хэлэхэдэнь, ехэ аягуйрхэжэ, редакторай энэ төөдөйтэй уулзажа, интервью абахаар даабари үгэжэ эльгээхэдэнь, юндэ тэрэ дороо ошоогүйбиб даа гэжэ бэээ зэмлэбэ.

МҮНӨӨДЭРЭЙ
АЙЛШАН - БАГША

Улаан-Үдэ хотын Жердевей гудамжаар оршоһон эрэмдэг хүнүүдэй - колясочнигуудай гэр байра ошоожо, хонирхолтой гэшын хүнүүдтэй танилсаха жаргалтай байбаб. Ажалай ветеран, наһан соогоо багшын ажалда хүдэлһэн Валентина Гундуевна Гундуева Карп Михеевич Баторов нүхэртээ, Валерий хубүүнтээ суг хамта ажаһууна. Валерий хубүүн бага наһанһаа ДЦП-гээр үбшэн байһан, тиигэбшье эхэ эсэгынгээ энхэргэн дулаан гар дээрэ “хүлөө газарта шоройдонгүй”, эрхээн ямбатайхан үндыһэн юм. Хотодо энэ гэртэ Баторовтанай бүлэ долоодохи жэлээ байрлана. Энэ тусхайта гэр барижа эхилбэ гэжэ мэдээд, Валентина Гундуевна мэдүүлгэ бэшээ хэн. “Хүртэхэ гүб даа, али үгы гүб” - гэжэ ханаад, тэрэ мэдүүлгэ үгэхэнөө бэшэ нэгшье саашан хүлөө табяагүй. Долоон жэлэй үнгэржэ, ёһотой мүрөөрөө ээлжээнүүдэй эрэхэ, гэр абаха болоот гэжэ дуулгахадань, Баторовтан хоёр хоног соо бэлдэжэ, бүхы юумэээ хүдөө нотагайнгаа гэртэ орхёод, хото гаража ерээ хэн.

АБЫН АЛГАН ДОРО
ХҮН БОЛОО ХЭН

Хоёр наһатай байхадань, хайрата эжынь гээгдэжэ, жаахан Валя хоёр абгайнартаяа, эсэгэтээ үлэхэн юм.

Эхын зөөлэн үгэ дуулажа, найхан сайень уужа, дулаан нюдыень хаража үзөөгүйб. Тибишье найн абатай байһанби. Уран гартай, ухаатай, эльгэ нимгэн байһан юм. Эсэгэмни хуурай хүхөө хүхүүлжэ, намайе хүн болгоо, - гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Долоодохи класс дүүргээд, 1954 ондо педучилищи орохоёо ханахадань, эсэгэн табяагүй. Тиихэдэнь эрхэ тангил Валя басаган гурбан хоног соо унтаридан уйлажа хэбтээ бэлэй. Федора Алексеевна Молотова гэжэ аймшагтай бэрхэ математикын багшын тэрэ айлда орожо

эрэхэдэнь, абань басаганайнгаа бархирхан ушарые хэлээ. Тиихэдэнь тэрэ бэрхэ багша: “Валия табигты, нуража ядахагүй”, - гэжэ хэлэхэн юм. Тэрэнэй хүлээр гүлмэр залуу басаган город ерэхэ, багшын ажалай нургаал шудалжа захалаа. Найн тэдхэмжэгүй, үлдөөдшье оло дахин ябаа, жалжагы муухан, соорхой гуталтайшье ябажа үзэхэн юм. Залуу наһандаа илангаяа гоёо дуран хүрэхэ, теэд тэрэ үедэ найханаар хубсалха аргагүй Валя: “Ажаллажа эхилхэдэнь, нэгэтэшье хахархай хубсаһа, жалжагы гутал үмдэхэгүйб даа”, - гэжэ өөрөө өөртөө тангаригладаг байһан юм.

ҮХИБҮҮДТЭ - БҮХЫ
НАЙХАН СЭДЬХЭЛЭЭ

Багшын мэргэжэлтэй болоод байхадань, тэрэ сагай ёһоор залуу мэргэжэлтые Асагад тосхон эльгээхэ болоо. Гэртээ, Шэбэртээ, айлшалажа ошоходонь, тэрэ үедэ нургуулин директор байһан, үлээрнь мэдээжэ эрдэмтэн, профессор болоһон Молонов Геннадий Цыденович нургуулида дуудаад: “Ганса басаганда нэгэ муухан лэ хибараа үгэхэл даа, яаж байха гэшэбиш? - гэжэ хэлээд, Шэбэртэ нотагаа бусажа, багшаар хүдэлхыень урьад, дээгүүр ошоожо хэлсэхэн юм. Шэбэртэдэ багшаар хүдэлжэ захалхадань, эсэгэн нэгэтэ: “Валя, ши хүнэй үхибүүдые абаад ябахашни. Бүхы найхан сэдьхэлээ тэдэндэ үгөөрэй. Хараажа, суралдажа, урмынь хухалжа бү ябаарай”, - гэжэ наһанайнь заабари үгөө бэлэй.

Уг гарбалаараа Эрхүүгэй талаһаа, Боохоной аймагай Буреть нууринһаа Карп Михеевич нүхэртэй болоод, хоёр найхан хубүүдтэй, абын алтан басагантай болоо. Ехэ хубүүн Валерэдээ түрэхэнөөнь эхэ, эсэгэн ходо ханаагаа табижа, аргалха гэжэ оролдодог хэн. Тиигээд Дээдэ Онгостойдо эрэмдэг үхибүүдые аргалдаг санаторийн бии болоходонь, тэрэ айл ходо аяар холо Бэшүүрхээ хото ерэхэ байха аргагүй хадаа хотын хажуудахи Эрхирэг тосхон зөөжэ ерээ. Тэндэ нэгэ хэды саг соо ажаллаад, Шалоты нуурин ошоожо, туһаламжын нургуулида олон жэл соо хүдэлөө. Тэндэхи үхибүүд нурулсалдаа муу, эрэмдэг гэжэ тоологдодог, теэд Валентина ходоодоо абынгаа нургаал сээжэ соогоо хадгалан ябажа, ямаршье үхибүүдтэ сэдьхэл зүрхэнэйнгөө дулаае үгэхэ гэжэ оролдодог хэн.

Эхээ дахажа, баһал багша болоһон Юля басагандаа Вален-

тина Гундуевна ходо хэлэдэг хэн: “Гансал салингаа абахам гэжэ байха хэрэггүй. Эдэ үхибүүдтэ бүхы ханаагаа, сэдьхэлээ зориулжа, бүхы шадаха, мэдэхэ юумэндээ нургаарай. Үдэр бүри шини хүгшэржэ байхада, эдэши дээшээ гаража байха”.

Нэгэтэшье зөөри, гэртэй бараа гэжэ намнаагүй, гансал үхибүүдээ урдаа хараад ябаһан багшадаа үхибүүдын нургуулиа дүүргэхэдэ, бэлэг сэлэг барюулжа, багшайа ехэ уяруулан юм. Багша нурагшадтаяа мүнөөшье хүрэтэр харилсаатай байдаг юм. Хоёр жэлэй саана шүһанайнь дараса бодоод, эмнэлгэдэ ороод хэбтэхэдэнь, эхин класста нураһан үхибүүдын ерээд, багшайа хайрлан уйлалдажа, эмшэнэрые ехэ гайхуулан юм. “Хада гэртээ харихадам, дээрэм бархиралдаха үхибүүд олон даа”, - гэжэ багша хөөрэнэ.

Д.УЛЗЫТУЕВАЙ
ТҮРҮҮШЫН ДУРАН

Валентина Гундуевна Шэбэртын гургалдай гүлэхэн Дондог Улзытуевтай нэгэ үеын хүн. Нэгэ үйлсөөр харайжа, нэгэ агаараар амилжа, наадажа үндыһэн бэлэй.

- Дондог манайда ходо ерэхэ. Шагныш даа гээд, намда шүлэгүүдээ уншаха. Тиихэдэнь би хажуу тээшээ хараад, ондоо юумэн тухай ханажал байхаб. Уншажа дүүргээд, тэрэм: “Ямар бэ?” - гэжэ нураха. Харин би тиихэдэнь: “А?” - гээд, урдаһаань асуушаш. Нэгэтэ манай үетэн уулзаад: “Ши Дондогой түрүүшын дуран байгаа ха юмши, шамда Гүнсэмаа гэжэ дуун болоһон шүлэг зориулһан юм”, - гэжэ хэлэхэдэнь, би тоогоо үгы хэм даа. Валентина Чимитовна гэжэ айхабтар хөөрхэн хамгатай болоод, нотагаа айлшалахадань, би тэрэ нүхэртэйнь найнаар нүхэсөө бэлэйб. 1972

ондо Дондог Улзытуевтай наһа барахадань, Валя ехэ сошоо хэн. Тэрэ дороо наймаанда харайжа ошоод: “Улзытуевай номууд хэды байнаб, бултыень үгэгты”, - гэжэ эриһэн юм.

“Ая гангын орон” гэжэ номын абаад, тогтонгүй хүниндөө уншажа, ямар би тиймэ мохоо хүн байгаа гэшэбиб, иимэ ехэ, бурханай талаантай хүнэй һанал бодол, уран найхан шүлэг ойлгохогүй, анхархагүй хүн байгаабиб даа гэжэ өөрыгөө зэмлэжэ, халаглажа, одоол бархираа хэмби. Мүнөө досоом нэгэ хүлгөөтэй болоодхиходо, тэрэ номоо гаргаад уншадагби.

ШЭБЭРТЫН ШЭДИТЭЙ
АГААР

Ая гангын хангалаар анхилһан аршаанта сэлгээн Шэбэртэ нотагай шэдитэй найхан агаарта талаан бэлигтэй олон хүн үндыгөө. Түрэл ороноо дурдан, дуулан бэшэдэг хубүүд, басагад тэндэ олон юм. Жэшэнь, хэдэн жэлэй саана Валентина Гундуевнагай бага наһанай нүхэр Владимир Гармаев, Дондог болон үшөө ондоо олон нүхэд тухайгаа хужарлан уншахаар дурсалгануудые “Байгал” журналда табиһан юм. Тиихэдэ үшөө наһатайхан болоод, шүлэг зохёожо захалһан Басаа Валера гэжэ зохёолшон мүнөө Буряад орон соогоо мэдээжэ болонхой.

Тэрэ баһа манай нотагай хубүүн, намһаа халта дүү юм. Шэбэртынгээ шэнэһэн тухай бэшэһэн шүлэгүүдын уншаад, ямар ехээр уяраа бэлэйбиб. Бүхы үетэнөө, бүхы нүхэдөө нэрэ нэрэрнь нэрлэжэ, ямар гоё шүлэг бэшээ гэшэб!

Харин тиихэдэ Валентина Гундуевна “Хүхюу буряад” мүрысөөндэ баһал хонирхолтой, энээдэтэй ушарнуудые бэшээ. Богонихон хурса хэлэтэй хөөрөөнь нэгэ амин дээрэ уншахаар. Хэдэн жэлэй саанахи саг ехэл найнаар

харуулагдажа, кино хараһан мэтээр зураг харагдана. Энээниие уран зохёолшоной шадабари, талаан харуулан, “стерео, али 3Д эффект” гэжэ нэрлэдэг юм. Баян хурса хэлэтэй, тэрэниие шагнан байхада, шэхэнэй хужар, уншан байхада, сэдьхэлэй баяр.

БУРХАН ШЭНГИ
ЭРЖЕНА ХЭШЭГТУЕВНА

Долоон жэл соо энэ гэр байрада байхадаа, тэндэ һуудаг бүхы хүнүүдые танидаг болошонхой. Ямаршье хүнүүд тэндэ биил даа. Архи хаа-яхан заладаг хүнүүдые бии. Теэд талаан бэлигтэй, шанга тамиршан, юушье бүтээжэ шадаха, гартаа дүйтэй хүнүүд олон. Валерий Карпович: “Эндэмнай ехэ хонин хуби заяатай, ёһотойл баатарлиг зүрхэтэй, ямаршье муу юумэндэ дарагдаагүй хүнүүд олон юм, хэээ нэгэтэ үшөө наашаа ерээд, тэрэ хүнүүд тухай сониндоо хөөрөжэ үгэхэ байгаат”, - гэжэ дурадхаба. Балшар наһанһаа үбдэжэ, галабай гайе үзэхэн хүнүүд ондоо хүнэй уйдхар, гай гашуудалые зүрхэндөө дүтэ табижа, арьун нимгэн сэдьхэлтэй байдаг юм. Тиймэһээ Валентина Гундуевна Валерий хубүүнтээ хамта нэгэ гэр соо хаяа хадхан һуудаг хүнүүдэй хуби заяанай түүхэ найн мэдэжэ, бүхы хүрэнэртөө ханаата боложо, эгээн дүгтын түрэл мэтээр хайрлажа, арга соогоо аршалжа байдаг юм. Бага наһанһаа шатар наададаг Валерий мүнөөшье болотор шатараа наадаһаар. Гэрһээ гараха аргагүй байбал, телефоноороо хонхолодоод, наададаг юм. Эрэмдэг бээтэй хүнүүд энэ гэртэ Россин гүрэнэй хуулиин хайгаар ороо. Тэрэнэй хажуугаар иимэ тусхайта гэр байра эмхидхэжэ шадаһан Эржена Будаева тэдэнэртэ бурхан мэтээр наагдана.

- Ямар тиймэ арьун сэдьхэлтэй, найн һонор ухаатай хүн байгаа гэшэб! Бидэндэ ханаата боложо, ходо хамгаалжа байдаг хэн. Амиды абахадань, социальна хамгаалалтын талаһаа анхарал ехэ найн байгша бэлэй. Тусхайта хэмжээ ябуулгаар театр ошожо, гоё найхан жүжэг наада хараха аргатай байгааби. Эржена Хэшэгтуевна бидэнэртэ бурхан шэнги хажууһаннай болоод байгаа, - гэжэ тэдэнэр хөөрэнэ. Валентина Гундуевнада, гэр бүлэдэнь “Буряад үнэн” сониной редакцияһаа найн найхание хүсөөд, урин абари зангаа, баяртай зугаагаа, хурса гуурһата уран найхан бэшгээ алдахагүйень хүсэнэбди.

Баира БАЛЬБУРОВА.

“Байгал” театрай шэнэ проект

“АРАДАЙ ДУУНУУД НАЙХАН ДАА”

дуу, хатарай үндэһэн театрай зохёолшон шэнэ проектээр “Арадай дуунууд найхан даа” гэһэн нэрэтэй концерт харуулагдажа, харагшадтай, илангаяа наһатай зоной хонирхол татаһан байна. Иимэ проект-концерт тухайгаа эртэнһээ мэдээсэжэ байбалынь, түрэл арадайнгаа дуунуудта дуратай зон, үбгэд, хүгшэд, хонирхоһон дунда наһатан олоороо ерэхэл байха.

Мүнөө анха түрүүшынхиэ эмхидхэгдэһэн хадань зон хүсэд найн

мэдэнгүй, дуулангүй үлэшэһэн байна. “Буряад үнэн” газетэдэе ходо бэшэдэг автор Галина Ешижамсоева тон зүб лэ бэшээ хэн: наһатайшуул, хүгшэшүүл тухай. Мүнөө энэ концерт дээрэ ехэ наяраан, түерөөн болоогүй. Тиймэһээ арадай дуун бүхэн соо үгэнүүдын найн дуулаа, шагнагдаа, юун тухай дуулалданаб, ехэ ойлгосотой байгаа. Би ханаандаа буряад арадай дуунуудаа ехэ баяртай шагнааб.

Иигээд лэ тайзан дээрэмнай гансашье Сагаалганай, “Алтарга-

нын” үедэ бэшэ, харин саг үргэлжэ урданайнай дуунууд эдэлжэ байхань болтогой!

Проектын хүтэлбэрилэгшэ, бэлигтэй залуу дуушан Алдар Дашиевай арадай дуунуудай конкурс соносоо хаань, зон бүри олон ерэхэ хэн. Хүгшэд, үбгэдһөө урданай арадай дуунуудые бэшэжэ абаха байгаа. Дуунуудайнгаа үгэнүүдые зүбөөр хэлэжэ, найн мэдэжэ дуулахадал, зохид байдаг даа. Урданай иимэ үгэнүүд бии байгша: “Гол голой нохойн

дуун ондо ондоо, газар дайдын зон ондо ондоо.” Буряад дуугаа дуулахадаа, түрэл хэлэн дээрээ үгэнүүдыень ойлгосотойгоор, зүбөөр хэлэжэ гүйсэдхэхэ хэрэгтэй байна гэжэ тэмдэглэхээр. Энэ концерттэ дуулаһан бүхы артистнуудта халуун баяр хүргэе!

Галина ТУДИНОВА,
хүдөө бэшэгшэ, ажалай ветеран, арадай дуунуудай конкурснуудай лауреат, дипломант.

Ивалга тосхон.

Нааяхан Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театр соо “Байгал” гэһэн Гүрэнэй

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО С ТИВИКОМОМ', 'АБИТУРИЕНТ', 'ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПАПИРУСА'.

СТС-БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НОВОСТИ ДНЯ', 'НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like '101 ДАЛМАТИНЕЦ', 'СМЕШАРИКИ ЗД. СМЕШАЛОСТИ', 'МИА И Я'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes program 'НТВ УТРОМ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СПАСАТЕЛИ', 'ДО СУДА', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА'.

ПЕРЕЦ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'М/Ф "М/Ф"', 'АНЕКДОТЫ', 'УЛЕТНОЕ ВИДЕО'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2', 'АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-3'.

РТР-СПОРТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА. 1/8 ФИНАЛА', 'ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ', 'САРМАТ', 'АГРЕССИВНАЯ СРЕДА'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО НА ПЯТОМ', 'МЕСТО ПРОИСШЕСТВИЯ', 'ОБРАТНОЙ ДОРОГИ НЕТ'.

Четверг, 3

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'МОДНЫЙ ПРИГОВОР'.

РОССИЯ-1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ПЕТР СТОЛЫПИН. ВЫСТРЕЛ В РОССИЮ. XX ВЕК', 'О САМОМ ГЛАВНОМ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СВАТЫ-5', 'АМЕРИКАНСКАЯ ТРАГЕДИЯ', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС'.

ТНТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОМ-2. ЛІТЕ', 'БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ', 'УНИВЕР', 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'БЫВШАЯ', 'ГОСПОЖА ГОРНИЧНАЯ', 'ТЫ У МЕНЯ ОДНА'.

СТС-БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like '101 ДАЛМАТИНЕЦ', 'СМЕШАРИКИ ЗД. СМЕШАЛОСТИ', 'РУСАЛОЧКА', 'ТОМ И ДЖЕРРИ. ДЕТСКИЕ ГОДЫ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПОСЛЕДНЯЯ ПЕСНЯ', 'ЭМОС И ЭНДРИУ', 'ТЕХНИЧЕСКИЙ ПЕРЕРЫВ'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'СПАСАТЕЛИ', 'ДО СУДА', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДНЕВНИКИ "КРАСНОЙ ТУФЕЛЬКИ"', 'УДАЧНАЯ НОЧЬ', 'КОРОЛИ НОКАУТОВ'.

РТР-СПОРТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ', 'ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА', 'БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ'.

Пятница, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'НОВОСТИ', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'МОДНЫЙ ПРИГОВОР'.

РОССИЯ-1

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ПЕТР СТОЛЫПИН. ВЫСТРЕЛ В РОССИЮ. XX ВЕК', 'О САМОМ ГЛАВНОМ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПОКА СТАНИЦА СПИТ', 'ПРЯМОЙ ЭФИР', 'СВАТЫ-5', 'ПЕРВЫЙ ПОСЛЕ БОГА'.

ТНТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС', 'ДОМ-2. ЛІТЕ', 'БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ', 'УНИВЕР'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'РАДАР-СПОРТ', 'АБИТУРИЕНТ', 'НОВОСТИ ДНЯ', 'ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПАПИРУСА'.

СТС-БАЙКАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like '101 ДАЛМАТИНЕЦ', 'СМЕШАРИКИ ЗД. СМЕШАЛОСТИ', 'РУСАЛОЧКА', 'ТОМ И ДЖЕРРИ. ДЕТСКИЕ ГОДЫ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕВОШЕДШЕЕ', 'ВОРОНИНЫ', 'УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ', 'КОЛИДОРЫ ИСКУСТВА'.

НТВ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'СПАСАТЕЛИ', 'ДО СУДА', 'ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СОЛДАТЫ-16', 'СТРОЙБАТА', 'РОЗЫГРЫШ', 'БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ'.

РТР-СПОРТ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ', 'ФУТБОЛ. ЧЕМПИОНАТ МИРА', 'БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ'.

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО НА ПЯТОМ', 'МОМЕНТ ИСТИНЫ', 'УТРО НА ПЯТОМ', 'ДЕНЬ АНГЕЛА'.

Суббота, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.10, 07.10 Х/Ф "НА МУРОМСКОЙ ДО- РОЖКЕ"
07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.50 Х/Ф "ЧЕРНЫЙ СНЕГ"
09.45 М/С "СМЕШАРИКИ. НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ"

РОССИЯ-1

06.55 Х/Ф "НАЗНАЧЕНИЕ"
08.30 "СЕЛЬСКОЕ УТРО"
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

12.55 "ДНЕВНИК ЧЕМПИОНАТА МИРА"
13.25 Т/С "МОРЕ ПО КОЛЕНУ"
15.30 Х/Ф "УСЛЫШЬ МОЕ СЕРДЦЕ"
17.10 "ИЗМАЙЛОВСКИЙ ПАРК". БОЛЬШОЙ ЮМОРИСТИЧЕСКИЙ КОНЦЕРТ. (16+)

ТНТ

07.00 "ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС" (16+). ПОГОДА
07.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
07.45 Х/Ф "ПРИКЛЮЧЕНИЯ БУРАТИНО"

ТИВИКОМ

06.00, 10.00 "ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ" (12+). ЗУРХАЙ
06.30, 09.30 "НОВОСТИ ДНЯ" (16+)
07.00, 09.00 "В ТЕМЕ" (16+). ЗУРХАЙ

08.30, 17.30 "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПАПИРУСА" (6+)
09.25, 23.15 "АБИТУРИЕНТ" (12+)
10.30 "ДВОЕ НА КУХНИ, НЕ СЧИТАЯ КОТА" (16+)
11.30 "ЕДА С АЛЕКСЕЕМ ЗИМИНЫМ" (16+)

СТС-БАЙКАЛ

08.00, 08.30, 11.05, 16.05, 19.05, 21.55, 23.25, 00.20, 01.30, 01.50 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф "ВЕСЕЛАЯ КАРУСЕЛЬ" (0+), "ВАСИЛЕК" (0+), "ВАСИЛИСА ПРЕКРАСНАЯ" (0+), "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ХОМЫ" (0+), "СТРАШНАЯ ИСТОРИЯ" (0+), "РАЗ- ГОРОХ, ДВА- ГОРОХ..."

15.00 "РЕЦЕПТ НА МИЛЛИОН" (16+)
16.30 Т/С "ВОРОНИНЫ"
18.30 ШОУ "УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕ- НЕЙ". "ЗЭ БЭД-2. НЕВОШЕДШЕЕ". ЧАСТЬ II (16+)

НТВ

07.00 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНА- РЕЙ"
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОД- НЯ"
09.15 ЛОТЕРЕЯ "ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ". (0+)

ПЕРЕЦ

06.00, 05.50 "ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2" (16+)
06.30 Х/Ф "СОБАКА НА СЕНЕ"
09.20, 04.00 Х/Ф "ДЕТИ ПОНЕДЕЛЬНИ- КА"

11.15 Т/С "АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ"
16.40 Т/С "АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2"
19.00 ЧТО СКРЫВАЮТ БАРМЕНЫ? (16+)

РТР-СПОРТ

09.35, 13.25, 15.45, 18.05 ФУТБОЛ. ЧЕМ- ПИОНАТ МИРА. 1/4 ФИНАЛА. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
11.40 "ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"
20.25, 23.55, 07.00 "БОЛЬШОЙ ФУТ- БОЛ"
20.55 ФОРМУЛА-1. ГРАН-ПРИ ВЕЛИ- КОБРИТАНИИ. КВАЛИФИКАЦИЯ. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ

5 КАНАЛ

09.00 М/Ф "(0+)"
10.35 "ДЕНЬ АНГЕЛА". (0+)
11.00, 19.30 "СЕЙЧАС"
11.10, 11.55, 12.40, 13.25, 14.10, 14.55, 15.40, 16.25, 17.15, 17.55, 18.40 Т/С "СЛЕД"

Воскресенье, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф "ЧЕРНЫЙ СНЕГ"
09.10 "СЛУЖУ ОТЧИЗНЕ!"
09.40 М/С "СМЕШАРИКИ. ПИН-КОД"
09.55 "ЗДОРОВЬЕ". (16+)

РОССИЯ-1

06.55 Х/Ф "ДОЖДЬ В ЧУЖОМ ГОРОДЕ"
09.45 Д/Ф "СОЛОВКИ. КРЕПОСТЬ ДУХА"
10.20 "СВАДЕБНЫЙ ГЕНЕРАЛ". (12+)
11.20 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. ВЕСТИ-БУРЯ- ТИЯ. НЕДЕЛЯ В ГОРОДЕ

ТНТ

07.00 М/Ф "УЧЕНИК ВОЛШЕБНИКА" "БАБУШКИН УРОК"
07.30 "УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ". "НОВОСТИ ШОПИНГА И РАЗВЛЕЧЕНИЙ" (16+). ПОГОДА
07.45 Х/Ф "ПО СЕКРЕТУ ВСЕМУ СВЕ- ТУ"
09.45 РЕАЛИТИ-ШОУ "ИМИДЖ-ЛАБО- РАТОРИЯ" +)

ТИВИКОМ

06.05 Д/Ф "ТЕКТОНИЧЕСКАЯ САГА"
07.00 "РАДАР-СПОРТ" (6+). ЗУРХАЙ
07.30 Д/Ф "КАК РАБОТАЮТ МАШИНЫ"
08.00 М/Ф "ВКУСНО" (12+)

15.15 "РАДАР-СПОРТ" (6+)
15.40 "ВАШЕ ПРАВО" (16+)
16.00 Д/Ф "СЕКРЕТЫ РЕСТАВРАЦИИ"
17.00 М/С "ВОИНЫ МИФОВ: ХРАНИ- ТЕЛИ ЛЕГЕНД"
17.30 "ПРИКЛЮЧЕНИЯ ПАПИРУСА" (6+)

СТС-БАЙКАЛ

08.00, 08.30, 08.50, 11.05 МЕТЕОМИКС НА СТС-БАЙКАЛ (0+)
06.00 М/Ф "ДОМ, КОТОРЫЙ ПОСТРО- ИЛИ ВСЕ" (0+), "ПРОСТО ТАК" (0+), "КОТЕ- НОК ПО ИМЕНИ ГАВ"
07.15 М/С "ПИНГВИНЕНОК ПОРОРО"
07.35 М/С "КУМИ-КУМИ"
08.00 М/С "МАКС СТИЛ"

07.00 Т/С "УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНА- РЕЙ"
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 "СЕГОД- НЯ"
09.15 "РУССКОЕ ЛОТО ПЛЮС". (0+)

НТВ

09.45 "ИХ НРАВЫ" (0+)
10.25 "ЕДИМ ДОМА" (0+)
11.20 "ЧУДО ТЕХНИКИ" (12+)
11.55 Д/Ф КРЕМЛЕВСКИЕ ЖЕНЫ. (16+)
13.00 "ДАЧНЫЙ ОТВЕТ" (0+)

ПЕРЕЦ

06.00, 05.30 "ВЕСЕЛЫЕ ИСТОРИИ ИЗ ЖИЗНИ-2" (16+)
06.30 М/Ф "М/Ф"
07.45 Х/Ф "ПРОРЫВ"
09.30 Т/С "СТРОПТИВАЯ МИШЕНЬ" ЧТО СКРЫВАЮТ СТРАХОВЩИ- КИ? (16+)

00.00 "КОРОЛИ ЭКСТРИМА" (16+)
00.40 "КИБЕРДЕВОЧКИ" (18+)
01.00 Т/С "НАСЛАЖДЕНИЕ"
03.30 Х/Ф "КЛУБ СЧАСТЬЯ"

РТР-СПОРТ

09.35, 13.25, 15.45, 18.05 ФУТБОЛ. ЧЕМ- ПИОНАТ МИРА. 1/4 ФИНАЛА. ТРАНСЛЯЦИЯ ИЗ БРАЗИЛИИ
11.40 "ЖИВОЕ ВРЕМЯ. ПАНОРАМА ДНЯ"
20.15, 01.30 "БОЛЬШОЙ ФУТБОЛ"
20.45 ФОРМУЛА-1. ГРАН-ПРИ ВЕЛИ- КОБРИТАНИИ. ПРЯМАЯ ТРАНСЛЯЦИЯ

5 КАНАЛ

09.00 М/Ф "(0+)"
11.00 "СЕЙЧАС"
11.10 "ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО" С МИХАИЛОМ КОВАЛЬЧУКОМ. (0+)
12.00, 12.55, 13.45, 14.35, 15.30, 16.20, 17.10, 18.05, 20.40, 21.40, 22.30, 23.25, 00.25, 01.15, 02.10, 03.05 Т/С "ПЛАТИНА"

ВОЗРАСТНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В ТЕЛЕПРОГРАММЕ

В телепрограмме с 27 августа, согласно ФЗ от 29.12.2010 «О защите детей от информации, причиняющей вред их здоровью и развитию», вступающему в силу с 1 сентября 2012 года, будут присутствовать знаки о возрастных ограничениях:

- 0+ - от 0 до 6 лет
6+ - от 6 до 12 лет
12+ - от 12 до 16 лет
16+ - от 16 до 18 лет
18+ - старше 18 лет

СТРОИМ ДОМА, ГАРАЖИ, БАНИ.
Качество, гарантия, договор. Тел.: 65-99-90.

Евроремонт. Штукатурка, шпаклевка, обои, укладка кафеля.
гипсокартонные конструкции любой сложности, ламинат.
Качество, гарантия. Тел.: 40-49-37, 8-902-535-49-37.

КОТТЕДЖИ. КВАРТИРЫ. ДОМА. ОФИСЫ.
Под ключ. Качество, гарантия, договор. Тел.: 40-49-37.

УЧАСТОК, ГАРАЖ.
Тел.: 89833384394 и сдается.

Прерывание запоя.
Кодирование. Гипноз.
Тел.633-107.

Үнэрхэн зуун жэлэй аршан зуур

Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ проект

Дэлгэрэнгээр сайт дээрэмнай уншагты: burunen.ru

Норжин Дагбаев. Шэтэ можын Могойтын аймагай Үрөөнэй нуурин. 1940 он.

Дарижапова Дарима, Дармаева (нэрэн мэдэгдэнгүй). Агын тойрогой Сагаан Улаа нютагта хониной нооно хайшалагын үе.

Зүүн гархаа: Дондог, Хорлоо, Василий Бильтагуров, Пүрэвжав. Улаан-Үдэ хото. 1958 он.

Яруунын аймагай түлөөлэгшэд Буряад-Монголой ударник колхознигуудай 5-дахи съездын үедэ. Дээдэ зэргэдэ: шляпатай хүн – Эсэгын дайнда хабаадагша, ажалай ветеран Даша Очирович Очиров. Тэг дунда – Жамбал Доржиевич Сампило.

Зооветеринарна институтдай оюутад Балма Цыбикдоржиева болон Ага Зырянова сессидээ бэлдэжэ байна.

Хүндэтэ уншагшад, хэрбээ хоморой фото-зурагуудтай наа, тэдэнээ редакцидамнай эльгээжэ, бүгэдын һонорто дурадхыг гэжэ таанадтаа ханданабди. Айл бүхэнэй хадагалаанда иимэ баялиг олдохол байха. Тэдэнээ эрээдүйнгөө үеынхидтэ дамжуулаал.

Манай хаяг: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвили, 23, каб.62; электрон хаяг: unep@mail.ru; Тел.: 21-64-36. 60-46-89.

Тус фото-зураг дээрэ: тэг дундань – Елена Платоновна Баргуева (1866-1963), хоёр тээн – эгэшэ-нэрын, саанань – Филипп Степанович Ажеев (1879-1974). Елена Платоновна 2-дохи гильдин наймаашан байһан. Гэр бүлэн өөрын ехэ газартай, гэр бараатай, хитад торго болон монгол тамхи худалдадаг наймаанай байшангуудтай хэн.

1933 ондо Елена Платоновнагай гэр бүлэе нюдарган баяшууд гэжэ усадхаад, өөрыень Красноярска хизаар руу сүлэлгэдэ эльгээгээ. Тэрэ үедэ Елена Платоновна 67 наһатай байгаа. 1940 ондо сүлэлгэһөө табигдажа, Эрхүү можын Бильчир нютагаа гэр бүлэдөө бусаа юм. Энэ фото-зураг 1896 ондо Эрхүүдэ буулгагдаа.

«МИНИИ БУРЯАД»:

НАЙДАМТАЙ ТҮШЭГ, НАМИЛЗАМА ТУГ

Үндээн соёлдо анхан үзэгдөөгүй гэхэ гү, али түүхэдэ түрүүшынхээ үнгэтэ үзэмжэтэй, хоморой шухаг, онсо хонирхолтой мэдээсэлнүүдтэй "Минии Буряад" гэнэн журналай гурбан дугаар хойно хойноһоо мүндэлжэ, гурбан эрдэнийн тоо гүйсэбэ ха. Хилэнхүдтэй нээгдэжэ, арадуудай хоорондо асари ехэ харилсаанай сагай тохёолдоод байхада, буряад угсаатан бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ буряад зандал яагаад үлэхэб, хэлээ, соёлоо ерээдүйн үетэндэ бүрин бүтэнөөр яагаад дамжуулхаб гэнэн амин шухала асуудал түс сэтгүүл эмхидхэгшэдэй ханаань зобоогоо бшуу.

Сагай худал саб шүүрэн бариһан, арадай нэшхэл сэдхэлэйнгээ түг болгон намилзуулһан хэд бэ гэбэл, тус журналай ахамад редактор Норжима Цыбикова, ахамад редакторай орлогшо Даша-Доржо Болотов мүн болоно. Олон жэлдэ буряад угсаатанай түүхээр хонирхоһоной, дэлхэйн олон булангуудта ажалууд буряадуудта айлшалһан, аяншалһанай дүн мүн гээд тобшолоё. Буряадайнага түлөө үдэрэй ханаан, хүнийн зүүдэн болоһон ушар шалтагаан ойлгосотойл даа.

Энэ сэтгүүлэй онсо илгарма шэнжэнүүд: 1. Македэй дизайн абаһаар анхарал татана. Аркадий Батомункуевай бэлиг дахинаа эндэ тодорно. 2. Гаршагууд тошо аад, тодо. Жэшээлбэл, "Даага дэллээн", "Нари задалжа найрлая", "Алхаха, гэшэхэмни-

Энэдхэгэй Гоман дасанай хубарагууд "Минии буряад" сэтгүүл уншана

шьё – буряад" (№ 1), "Тэмээтэй хүн тэнгэридэ ойрохон", "Тогод шубуун үдөө харадаг, тоомтой хүн нэрээ ханадаг" (№ 2), "Харсага далитай, хасаг папахатай", "Дээдэ талын абдарта дэнхэн сагаан дэнээ байха" (№ 3); 3. Статъягай, хөөрөөнэй гол удхые харуулһан, журналистнуудай хэлдэгээр "выноска" тон шухаг. 4. Зай гамнангүй томо, багашье олон дүрэнүүд – түүхын гэршэ, мүнөөнэйшье жэгтэй хонин фото-зурагууд, нүдэнэй ёһотой хужар. 5. Сэтгүүл "түрэхэ-гарахын" уласхоорондын хэмжээнэй.

"Оройдоол нарын туршада журналнай Кембридж, Сидней, Пекин, Улаанбаатар, Хүхэ-Хото, Шэнхээн, Москва, Санкт-Петербург, Элиста, Шэтэ, Эрхүү, Яхад, Усть-Ордын, Агын округуудта, Буряадай бүхы аймагууд-

та хүрөө. Бидэ, "Минии Буряад" сэтгүүлэй команда, ямар нэгэн хонин юмэ алдажархина аа гүбди гэжэ шэхээ дэлдытэрнь табинхайхабди", - гээд, Норжима Цыбикова бэшэнэ.

«Ерээдүй сагта ажалууд буряад хүниие хүмүүжүүлгэ хадаа сэтгүүлэймнай гол зорилго болоно. Буряад хүн анхандаа ямар байһан гэшэб, мүнөө ямаршуу бэ гэжэ харуулха болонобди. Түүхэнэ ямар юмэ түүжэ абалтайб, юуень орхилтойб, мүнөө ямар юмэндэ анхаралаа хандуула ёһотойб гэнэн асуудалда хамтын хүсөөр харюу бэдэрэе», - гээд, Даша-Доржо Болотов уншагшадта урьалтайгаар хандана.

Зай, энэ сэтгүүлдэ шэнэ юмэ олдоо гү гээд уншагша асуужа болохо. Олдоо. Жэшээлбэл, Ав-

стралида буряадууд байдаг гү гэнэн хэр үнинэй ханаа зобоодог асуудалда харюу үгтэбэ. Монгол, Шэнхээн руу ехэ нүүдэлэй шэнэ баримтанууд, Опера болон баледей театрай үнээгэй гол зураг-шэмэг яагаад бүтээгдэһэн бэ, буряад эхэнэрэй дүрэ шарай зүүн зүгэй философиин харааһаа, мори ургалжа номгоруулха тухай, үхибүүндээ нэрэ яагаад үгэхэб, намган болгохоёо басагадые хулууха заншал хана дэлгэрэнги байгаа, "Буряадай Солженицын" – Дамбини-Ма Цырендашиевой зохёолһоо хэнгүүд гээд олон даа, хужарламаар зүйлнүүд. Заримыень дабтажа, дахинаа амтархажа уншаха дуран хүрэнэ. Жэшээлбэл, нигүүлсхы зорилго урдаа табиһан актер, хүгжэмшэн Виктор Жалсановай, Жигжит Дармаев ламбагайн, Дамдинай Сэрэнэй ушаралта аад, удхатай ябадалнууд зүн бэлигэй гэршэ ха.

Гүрэнэй хоёр хэлэн дээрэ гардаг "Минии Буряад" хэмжээгэрээ эгээл тааруу – дан томо гү, али багашье бэшэ, дан зузаан гү, али нимгэншье бэшэ – юрэдөөл, эгээл хэм соогоо, бариха, эрьюулхэдэ, хуудаһануудын таһархагүй нягтахан. Гадар таладань тодорхой дүрэ зурагуудһаа гадна хүлдэ тэмдэгтэ зурагууд, жэшээлбэл, (мориной һүүлээр дүрбэн тээһэн дүхэрилүүлэн зохёогдоһон "онго-ошо" эрхи, сагаан дэльбэтэ сээг шэмэгтэй) хэрэглэгдэнэ. Доторой хууда-һануудта – реклама. Шог зугаада эгээ тааруу гар зурагууд. Нэгэ үгөөр хэлэлбэл, элдэбын зохёохы аргууд зай захигүй олдомоор ха.

"Дутуу дунданууд бии гү?" – гээд, уншагшамнай удаадахи асуудалаа табижа магад. Анханһаа бодомжотойгоор, түрүүшын дугаарһаа тон зохимо формадаар үгтэжэ эхилһэн хадаа, теэдшьё текстовэ материала дан томонууд бэшэ ушарһаа алдуунууд үгы шахуу ааб даа. Магад, статъягай гол удхые харуулһан бодолнууд нэгэ-хоёр газарта үлүү дабтагдаһан байжа болоо, бэшэ талаараа өө-мөөгүй.

Бүхы дээрэнэ, журналай эгээл хайн тала тухай бодоод үзэхэдэ, "Минии Буряад" гэшын түрэнэн тоонтонь Монголшье, Үбэр-Монголшье бэшэ, өөрымнай нютаг – Буряад Республика ха юм. Энэ хадаа энэ нютагайб гэнэн эрхэтэнэй, патриодой омогорхол түрүүлмэ баримта мүн. "Бидэ – Буряад ороной буряадууд дэлхэйн бүгэдэ буряадуудай манлайда гэшэ хабди, энэ сэтгүүлээрээ" гэнэн бодол эзлүүдгүй түрэнэ бэшэ гү?

"Минии Буряад" дэлхэй дээгүүр тарашанан угсаатан зонойнгоо ханаан нэгэдүүлэн, үндэһэн мэдэрлээ үргэжэ ябахадань, найдамтай түшэг, намилзама тугын болон, даагдашагүй хүлдэтэй, дабагдашагүй заяатай ябахань болтогой гээд үргэн ниитэ уншагшадтай зүгһөө хүсэе.

Галина БАЗАРЖАПОВА-ДАШЕЕВА,
поэт, журналист,
Россин Федералиин
соёлой габьяата
хүдэлмэрилэгшэ.

"Буряадай түрүү хүнүүд-2014" гэнэн конкурсын "Буян хэшэг" гэнэн номинацида

Диктор Цырен-Ханда ДАШИЕВА: "УЛААН-ҮДЭ ХЭЛЭЖЭ БАЙНА..."

Имэ уянгатай зохидоор, хүнэй зүрхэ сэдхэлэй хүбшэргэе дайран хэлэһэнэйнгээ удаа "Сайн байна, хүндэтэ радио-шагнашад" гэмсээрнь, Монгол оронһоо эхилээд, Баруун Европодошье утаһаар залгажа шагнадаг ушарнууд байһан, Монголой улад зонһоо нэгэтэ бэшэ захяа дуунуудаар бэшэүүд "Баян талын аялгада", бусад радио-дамжуулгануудта ерэдэг байһан гэжэ мэдээжэ поэт, нилээд удаан Буряадай радиодо амжалтатай хүдэлһэн Дулгар Ринчиновна Доржиева "Буряад үнэндэмнай" республикымнай радиогой байгуулагдаһаар 80 жэлэй ойдо 2011 ондо Яруунын үржэлтэй хайхан Ульдэргэ нютаг тоонтотой, бэрхэ диктор байһан, Буряадай арадай артистка Роза (Цырен-Ханда) Очировна ДАШИЕВА тухай бэшэһэн байдаг.

Ивалгын аймагта багшалжа байһан залуухан, сэбэрхэн, анхан багшанарай училищи, удаань БГПИ дүүргэнэн буряад хэлэнэй багша Цырен-Ханда Очировна мэдээжэ радиожурналист Лхамажаб Манжиповна Бадмаева буряад хэлэн дээрэ уншаха дикторнуудэй конкурсно хабаадахыень уриһан байна. Булганда ойлгосотой, тодо хэлэтэй, хайхан хоолойтой, суг хүдэлдэг зондоо хүндэтэй диктор тон харюусалгатай ажалдаа - Буряадай радиодо орожо, үглөөгүүр бүри эртүүр - заримдаа харанхы байхада, гол шухала хүдэлмэриее эхилдэг, сэхэ эфиртэ һүүлшын хонинуудые үглөөнэй 5 час 30 минутаһаа буряад зондоо хөөрэдэг бэлэй. Үглөөгүүр ажалдаа гээгдэхгүй гэжэ холо байдаг байраа дүтын гэр байраар нэлгээ, нэгэшые дахин хүдэлмэриидөө хойнтоогүй юм гэжэ суг хүдэлһэн нүхэдын хэлсэдэг. Иимэ гурим журамтай, саб яб гэмэ-

эр, зохидоор хубсалдаг, ажалдаа нарин нягта Цырен-Ханда Очировна өөрыгөө жаргалтай хүнби гэжэ тоолодог байна. Юуб гэхэдэ, өөрөө дуратай ажалаа хээ, наһанайнгаа нүхэр, үголовно мүрдэлгын милицин полковник Валерий (Хайдап) Лодонович Лодоновтой хоёр басагатай, олон зээнэртэй болоо. Мүнөө наһанайнгаа амаралтада гаранхай, зээнэртээ туһалжа байна. Жаргал, баяр асарһан гол ажалаа хайханаар дурсана, суг хүдэлһэн нүхэдөөрөө омогорхон.

Алдуу эндүүгүйгөөр хэрэгтэй текстэе уншадаг, гол шухала мэдээсэлнүүдые дамжуулдаг, заримдаа радио-зүжэгүүдтэ олон ондо ондоо рольнуудые наадажа, уянгалжа, уйлажа, энеэжэ байжа гүйсэдхэдэг, уран гоёор шүлэгүүдые, басинуудые, поэмэнүүдые, рассказыудые уншадаг диктор, республикын арадай артистка Цырен-Ханда Очировнагай уншанан зохёолнууд (Х. Намсараевай «Бодинсы үбгэн», «Үншэдэй үхэл» болон бусад) радиогой алтан жасада хадагалганданхай юм. "Ород, буряад хэлэнүүд дээрэ уншанан намайе нэн түрүүн бэлигтэй диктор Вера Борисовна Иванова дэмжэһэн байна. Алтан оймни юбилейдэ зүрхэ сэдхэл хүдэлгэмэ шүлэгүүдые намдаа зориулаа, ехэ дэмжээ бэлэй. Бэрхэ дикторнууд Валентина Жалсараева, Вера Иванова, Лариса Ерофеева, Евгения Колкова, Баатар Цыбенев режиссёрнууд, "Баян талын аялга" радиожурнал, бусад дамжуулга бэлдэгшэд, журналистнууд Юрий Цыдендамбаев, Светлана Шабанова, Наталья Ильина, Наталья Сульимова, уран зохёолшод, поэдүүд Цырен Галанов, Доржи Эрдынеев, Владимир Лубсанов, Дулгар Доржиева, Михаил Батоин, Россин габьяата артист Доржо Сульимов, бусадтай хүдэлхэ зол хубитай байгаа. Бэе бээдээ айлшаламсажа, юбилейнүүдэйнгээ найр-

нуудые, түрэнэн үдэрнүүдээ ходел хамтаараа тэмдэглэдэг нэмди. Нам тухайгаа оло дахин суг хүдэлдэг нүхэдни, нютагархиднай - Дулгар Доржиева, Долгорма Хайдапова, Цырен-Ханда Дарибазарова, «Буряад үнэнэйхид» - мэдээжэ поэт Цырендулма Дондогой, Бэлигма Орбодоева, бусаднай нэгэнтэ бэшэ бэшэһэндэнь, баярые хүргэн ябадагби. "Үнэндэ" бэшэһэн Цырен-Ханда Дарибазаровагай Буряадай радиодо зориулгыёе би мүнөө хүрэтэрөө хадагалжа ябадагби:

...Түмэн зоно соёлоор гэгээрүүлхэ Түрүү хэрэгтэ шини габьяа ехэ. "Үндэр зиндаатай соёлой ажалшан, Үргэн Буряадай арадай зүжэгшэн" Гүрэн түрын энэ сэгнэлтэ зүбтэй, Гоё хайханай үрһэ

тарихашни үржэлтэй...
найниие хэһэн хүнэй наһан
нара нарандал туяа татанхай.
Валерий Лодонович Лодоновой
наһан

Байдалай найниие дайдааа
үлөөнхэй.

Оюуна, Лыгзема басагадын
Омог дорюунууд ходоодо ябадаг.
Эхэ, эсэгынгээ нэрэ солыень
Эльгэ зүрхэндөө абажа ябадаг.
Булад зээ хүбүүн Москвада һурадаг...
Валерия Юмжана хоёр бэрхэнүүд...
Хүгшэн эжытээ дуунуудаа дуулажа,
Хүхюүтэй согтойнууд,

үнжэгэн эрхэнүүд.
Хүгшэн эжы Цырен-Ханда Очировна
Хүхюүтэй, зугаатай айлшадаа
угтадаг.

Буряадай радиодо наадаһан
нюурнуудын
Буурашагүй үльгэрэй домогоор
эрбэдэг"
гэжэ мэдээжэ диктор уншан хөөрөө
һэн.

Улад зонойнгоо сэдхэл уяруулжа шададаг, шагнагшадангаа зүрхэ хайлуулжа, баярлуулжа байһан бэлигтэй артисткатай, поэмэ, рассказыудые уран гоёор уншадаг бэрхэ диктортэй хүдэлхэ зол намда туддаа гэхэ байна. Энхэргэн хайхан, хүндэмүүшэ сэдхэлтэй эжы, гэрэй бэрхэ эзэн эхэнэр, хүндэтэй хүгшэн эжы болоһон, буянтай, бурхантай ажалтай байһан, буряад хэлээ дэлгэрүүлхэ буянтай, аза талаантай, Ярууна нютагаа холуур суурхуулан Цырен-Ханда Очировнада дэлхэйн бүхы хайхание, элүүр энхэ, зол жаргалтай, аша туһатай байхые, үшөө олон зээнэрээ тойруулан һуухыень хүсэнэбди!

Михаил БАТОИН,
уран зохёолшо, поэт,
республикын Гүрэнэй
шангай лауреат.

ГАНДАН ДАСАНАЙ ЗУРХАЙ

Июниин 30, гарагай 2, монгол литын 3, хара бишэн, галда нуудалтай, 8 саган мэнгэтэй. Энэ үдэр дэлгэрэнги хуулига хэрэгүүдье эрхилхэдэ, эм бүтээхэдэ, гэр байрануудые барихада, гэрэй орой дархалхада хайн. Худаг малтахада, холын харгыда гарахада сээртэй. Үнэ абабал, эд зөөри ба үхэр мал арьбадхагдаха.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагнаа "нама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагнаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июлиин 1, гарагай 3, монгол литын 4, харагшан тахья, шоройдо нуудалтай, 7 улаан мэнгэтэй. Энэ үдэр худалдаа наймаа хэхэдэ, модо отолжо үйлэдбэрилхэдэ, холын харгыда гарахада, бүхыдөө "зөөлэн" хэрэгүүдье эрхилхэдэ хайн. Хэлэ ама гаргажа, зурилдөөтэ ябуулга хэлтэгүй. Үнэ абабал, бэсын үе мусын мэдэрэл хурса болохо.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагнаа "нама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагнаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июлиин 2, гарагай 4, монгол литын 5, хүхэ нохойн, түмэртэ нуудалтай, 6 саган мэнгэтэй. Энэ үдэр "зөөлэн" хэрэгүүдье эрхилхэдэ, эрдэмэй номнол уншахада, хүршэтэеэ нүхэд болоходо, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, өөртөө тунхатай хэрэгүүдье хэхэдэ хайн.

Үнэ абабал, эд зөөри ба үхэр мал олошорхо. Холын харгыда гаралтагүй.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагнаа "нама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагнаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июлиин 3, гарагай 5, монгол литын 6, хүхэгшэн гахай, огторгойдо нуудалтай, 5 шара мэнгэтэй. Энэ үдэр баялиг хэшэг дундахада, үргэл бүтээхэдэ, наймаа хэхэдэ, холын харгыда гарахада хайн. Үмсынгөө зөөри ба үхэр мал ондоо тээшэнь үгэлтэгүй.

Үнэ абабал, нюурай шэг шарай найжарха.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагнаа "нама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагнаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июлиин 4, гарагай 6, монгол литын 7, улаан хулгана, үһанда нуудалтай, 4 ногоон мэнгэтэй. Энэ үдэр худалдаа наймаа эрхилхэдэ, модо отолжо үйлэдбэрилхэдэ, холын харгыда гарахада, бүхыдөө "зөөлэн" хэрэгүүдье эрхилхэдэ хайн. Үнэ абалтагүй.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагнаа "нама, Жамсаран" хуралнууд, үдэрэй 14 сагнаа "Табан харюулга" хурал уншагдаха.

Июлиин 5, гарагай 7, монгол литын 8, улаагшан үхэр, уулада нуудалтай, 3 хүхэ мэнгэтэй. Энэ үдэр гэр байрануудые барихада, эд бараа ба мал худалдажа абахада, худаг малтахада, гэрэйнгээ ажал хэхэдэ, холын харгыда гарахада хайн. Бусад хэрэг хэлтэгүй.

Үнэ абахада, ута наһатай болохот.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагнаа "Баян Намсарай" хурал, үдэрэй 14 сагнаа "Отошо" хурал уншагдаха.

Июлиин 6, гарагай 1, монгол литын 9, шара бар, модондо нуудалтай, 2 хара мэнгэтэй. Гэр болон бусад барилга эрхилхэдэ, тушаалда томилогдоходо, эм бүтээхэдэ, холын харгыда гарахада хайн, бусад хэрэг эрхилэлтэгүй, үнэ абахада сээртэй.

Энэ үдэр "Гандан" дасанда үглөөнэй 9 сагнаа "Бурхан Баабай" хурал, үдэрэй 14 сагнаа "Цэдо, Зүгдор Намжилма, Долгор, Цэдуб" хуралнууд уншагдаха.

Энэ зурхай "Гандан" дасанай гэгбы - Зорикто лама бэлдэбэ. (6-дахи таһаг, утаһаар: 8-983-533 56 05, 8-924-556 51 37) хандахада болоно.

Шажан мүргэл

АГУУЕХЭ СҮЛӨӨРЭЛ - ДЗОГЧЕН

Агууехэ Багшанарай ульмьдэ мүргэжэ, асуунаб зүбшөөл!.. Нюуса тарниин оройн шэмэг болохо Агууехэ Сүлөөрэл тухай сурталые манай Буряадта үсөөхэн зон мэдэдэг. Тэдэ үсөөхэн зон хэд гэшэб гэбэл, оюун бэлигтэ Багша, үндэр түрэлтэ Намхай Норбу римбүүшын шабинар болоно.

2000 оной эртын намар Владивосток хотодо болоһон ретридей (хуралсалай) зарлагдахада, үргэн ехэ Россин нютаг нуга бүхэнһөө, мүн дүтын харин гүрэнүүд болоһон Украина, Латви мэтын республикануудһаа - хамта мянга шахуу зон суглараа хэн. Манай Буряадһаа хоёр бүлэг - хамта зуу гаран хүн ошоо. Зарим зон үри хүүгэдтээ ошоһон байна.

Агууехэ Сүлөөрэл гэхэ гү, апи Дзогчен хадаа тусхай шажан мүргэл бэшэ, буддизмын халаа шэглэлшэ бэшэ, харин энэ сансарын оршолонһоо яажа мултарха тухай хургаал (учени), зам болоно.

Намхай Норбу римбүүшэһээ гү, али Дзогченэй ондоо багшанарһаа нахил хүртөөгүй, лүн абаагүй хүнүүдтэ Дзогчен тухай дэлгэрэнгээ гээр бэшэжэ болохогүй хэн хойнонь юрэнхыгөөр хөөрэхэ хүсэлтэйб, тиймэ зүбшөөл Багшаһаа абтаһан байна.

Дзогчен хадаа улаан малгайтаны (ньигмапа) нэгэ халаа гэжэ зарим хүнүүд нэрлэхэ хэдэбтэй байдаг. Дзогчен болбол улаан малгайтанда дүтэрхышгэшые наа, тэрэнэй халаа бэшэ юм. Тийгэбэл, энэ суртал бонподо (Түбэдэй бөө мүргэл) хабаатай байгаа ёһотой гэхэшые хүнүүд байха. Теэд Дзогчен гэшэ бонпо бэшэ. Бонпо мүргэлтэнэй дунда энэ сурталые (Дзогчен) баримталдаг хүнүүд бии. Манай Багшые Түбэдэй бөө гэжэ хэлэхэ таамтай хүнүүд байдаг хэбэртэй агша. Теэд Намхай Норбу римбүүшэ бөө бэшэ юм!

Харин Намхай Норбу римбүүшэ хадаа үндэр ехэ эрдэмтэн хэн тула Түбэд ороной эртэ урдын түүхэдэ, соёлдо хабаатай асуудалаар шэнжэлгын олон тоото ном бэшэһэн байха юм. Тэдэнэйнь нэгэн «Друнг, Дзу и Бон» гэнэн томо ном ород хэлэн дээрэ Москвагай «Либрис» хэблэлээр гаранхай.

Сэхыень хэлэбэл, шара малгайтанышые гэхэ гү, али гэлугтанарай дунда баһал Дзогченэй практика хэдэ, тэрээндэ шүтэдэгүүд бии байгаа, мүнөөшые бии... Жэшэнь, Агууехэ 5-дугаар Далай-лама Агваан Ловсан-жамса (1617 -1682) хадаа нюусаар Дзогченэй уншалга хэдэг байһаниинь мүнөө нюуса бэшэ. Үгышые наа, кагью шэглэлэй удамарша 3-дугаар Кармапа Ранчжун Дорже (1284-1339) гэгшэ Дзогченэй сурталые баримталан, Махамудра Ати Йога хоёрой ёһо гуримые нэгэдхэн түүхэтэй...

Үнэн дээрээ Дзогчен хадаа буддизмһаа, бонпоһоо хураггүй урид энэ түбидэ бии болоһон гэжэ агууехэ багшанар онсолдог. Теэд Дзогчен гэшээнэй хаанаһаа хэзээ бии болоһон юм? Уддиянын гэхэ гү, али манай Газар түбидэ бии болоһон Үржэн-

Хандын орондо (мүнөөнэй Афганистан Пакистан хоёрой бэлшэртэ оршоһон гэдэг, мүнөө тэрэ орон үгы) гэнинма ябаһан хан хүүхэн Судхармаа гэгшын умайда бүтүүгээр бии болоод, гайхалтай шэдээр мүндэлһэн Гараб Дорже багша анха түрүүн манай галабта Дзогчен номноһон түүхэтэй.

Уддиянада тоонтотой Бадма-Самбаава бисалгалайнгаа үедэ Гараб Доржие үзөөд, Дзогченэй нахил хүртэһэн, удаань шабинарһаань сэхэ лүн абаһан байна. Тийгээд VIII зуун жэлдэ Энэдхэгтэ, Түбэдтэ ерэхэ, буддын сурталай бага хүлгэниие дэлгэрүүлхэдэ, Дзогчен асарһан гэшэ. Тэрэ гэнэнһээ хойшо энэ суртал багшаһаа шабида, аманһаа ама дамжан, манай үе саг хүрэтэр ерээ.

Намхай Норбу римбүүшэ хадаа Гараб Дорже гэгшэһээ ама дамжан ерэнэн сурталые мүнөө шабинартгаа хүртөөнэ. 1979 онһоо Дзогчен хадаа манай Газарай табан ехэ түбиин орон нютагуудта дэлгэржэ байнахай. Жэшэнь, Италида, Францида, Англида, Германида, Урда-Хойто Америкэнүүдтэ, Япондо, Монголдо, Энэдхэгтэ, Австралида, Шэнэ Зеландида болон бусад газарта дэлгэрэнги. Манай Буряад орондо 1992 онһоо мэдээжэ болоо.

Мүнөө үедэ Газар дээрэмнай бэрхэшээл түгэс сэмүүн сагай ерээд байхада, амитан зондо абарал түхөөхын тула Дзогченэй нюусын хүшэгы халта нээжэ, дэлхэйн хүнүүдэй дунда дэлгэрүүлхэ гэжэ Дзогченэй багшанар хэлсээд, энэ ехэ харюусалгы Намхай Норбу римбүүшэ бэе дээрээ даажа абаһан габыатай.

Намхай Норбу римбүүшэ 1938 оной шара шорой бар жэлдэ Зүүн Түбэдтэ эрдэм номтой бүлэдэ түрэнэн юм. Эхэнэ түрэмсөөрнь, ехэ хүнэй хубилгаан гэжэ олон багшанар үзэнэн байгаа. Тийгээд наһанһаа эхилжэ, буддын сурталай ном судар тэрэ шудалһан, олон удаа Дзогченэй нахил хүртэһэн намтартай. Эхэ оронойнгоо Хитадай мэдэлдэ орожо, тэндэ байшагүй болоходонь, 1958 ондо Сикким руу ошоһон байна. 1960 ойд профессор Джузеппе Туччин урилгаар Итали руу мордожо, Римдэ шэнжэлгын хүдэлмэри хэжэ, хэдэн жэл үнгэргөө. 1964 онпоо пенсидэ гаратараа, Неаполиин университетэй бүридэлэй институтай Дурна зүгэй таһагай профессор байжа, түбэд, хуушан монгол хэлэнүүдые, түбэд соёлой түүхэ зааһан байна. Мүнөө римбүүшэ Италийн хойто зүгтэ ехэ нэгэдэл (Меригар) байгуулаад, тэндэ сүмэ барюулжа, тэрэниень Далай-лама арамнайһан юм. Эрдэм шэнжэлгын институт байгуулһыень мүн лэ Далай багша арамнайһан солотой...

Дээрэ хэлэһэнэ батадхан онсолбол, Дзогчен хадаа «хүн түрэлтэнһөө холо үрид эхи абаһан, буддизмын сурталааршые, Түбэд оронооршые, үнгэрхэдөө, манай түби дэлхэйгээршые хизаарлагдаагүй, юуб гэбэл арбан гурбан ондо ондоо нарата түбидэ энэ суртал байһан гэжэ мэдээн бии юм» (Согыал римбүүшэ. «Проблеск дзогчена». Санкт-

Петербургда хэблэгдэһэн «Гаруда» гэжэ сэтгүүлһээ. 1993 оной 2-3-дахи дугаар).

Иигэжэ бэшэхэдэм, өөһэдыгөө үлүү сээндэ тоолодог, өөһэдынгөө һанал бодолье бодото байдалай гол үндэһэн гэжэ тоолодог зарим хүнүүд этигэмжгүйгөөр мийэрэлдээд: «Худал!» - гэхэ аабза. Би тэдээндэ этигүүлхэ гэжэ халташые оролдоногүйб. Зэргэ оршодог гэхэ гү, али параллельнэ түби гэшые үндэр зиндаата эрдэмтэд мэдэрдэг, бэшэдэг болонхой бэшэ гү? Эхи захигүй энэ замбида хүнэй ухаанда багташагүй зүйлнүүд, тоо томшогүй олон элдэб янзын галактиканууд, тоо томшогүй түби дэлхэйнүүд оршодог ха юм!..

Бурхан багшын номноһоной ёһоор, манай Газар, манай сансара зоболон гасаланай оршон гэгдэдэг. Манай сансарын оршондо эхэ зургаан зүйл хамаг амитан зоболон эдлэжэ байдаг гэжэ мэдээжэ.

Эхэ зургаан зүйл гээшэмнай юун гэшэб? Дээдэ гурбан хайн заяанай тоодо ородог тэнгэринэр, асаринууд (мантан томо бурханшуу түхэлтэй амитад), хүмүүн (хүн) түрэлтэн; доодо муу гурбан заяанай бүридэлдэ адагуусад, бэрид (хилгааһан хоолойтой, таһалгаряагүй эдеэлжэл байһан мүртөө садаха дэбтэхые үзэдэггүй зоболонтой амитад), тамынхид.

Тэнгэрийн бурхад хизааргүй ехэ жаргалдаа дашууран, буян хэхээе мартаад, доодо муу гурбан заяанда унажа болохо ушартай. Мантан томо асаринууд уур хилэнсэгтээ эдигдэжэ, бухы наһаараа тэнгэрийн бурхадтай дайралда дайралдаһаар, баһал доодо муу гурбан заяанда унашадаг.

Тийхэдээ эхэ зургаан зүйлнүүдэй дунда хүмүүн түрэлтэн онсо илгарна. «Буяни эдлээд, хүмүүнэй бэе олохо гэшэ хюмһан дээрэ тооһоной тогтоһонтой адли болоно», - гэжэ «Найман гэгээн» соо хэлэгдэдэг шуу. «Энэ дэлхэйдэ хүн боложо түрэхэ гэшэ эрдэни шухаг зүйл», - гэжэ Үндэр түрэлтэ Намхай Норбу римбүүшэ Бурхан багшын хургаалһаа удхалан, олон ном соогоо онсолһон байдаг. Үнэниень хэлэхэдэ, Намхай Норбу римбүүшэ номууд соогоо Бурхан багшын хэлэһэн үгэнүүдые олон удаа дурдадаг.

Дзогчен сургаалай ёһоор, хүн нүгэл хилэнсэгээ арилгажа, өөрөө өөрыгөө сүлөөлхэ, гэрэл туяа боложо дэгдэхэ хүрэтэрөө, буян үйлэдэхэ аргатай байна бшуу. Багшын тодорхойлоһор, хүн гэшэ үйгаргүй тэнэг ябадал гаргажархиха, юунтэйшые сасуулшагүй хандарал, һүйдхэл хэхэ, тодхор татаха шадалтай. Зүгөөр ушар ёһые, бэе, хэлэнь, ухаан гурбанайнгаа арга боломжые тон зүбөөр ойлгоод, арюун хайхан хэрэгүүдые үүсхэжэ, үйлынгөө үриие дууһан сэбэрлээд, бурхан болохо заяатай.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, Дзогчен хадаа нэгэ наһан соогоо тогоологсон ша нар олохо сарюун зам заадаг суртал мүн.

Арсаланай ама руу - урагшаа!
Цырендулма ДОНДОГОЙ.
Бэлигма ОРБОДОЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.

<p>Буряад үнэн</p> <p>Учредители: Глава Республики Бурятия, Народный Хурал Республики Бурятия, Правительство Республики Бурятия</p> <p>Директор-главный редактор - В.В.ХАРТАЕВ Редактор - Т.В.САМБЯЛОВА</p> <p>РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ: И.М. Егоров, П.Л. Носков, И.В. Смоляк, Т.М. Нагуслеава (Правительство РБ), В.А. Павлов, Б.Ц. Семенов, Ц.Б. Батуев, Ц.-Д.Э. Доржиев (Народный Хурал РБ), Б.Ш. Дашиев, Д.Б. Гуродармаева, С.Б. Байминова.</p>	<p>ТЕЛЕФОНЫ:</p> <p>21-54-54 - приемная 21-35-95 - замдиректора - редактор газеты "Бурятия" 21-68-08 - редактор 21-64-36 - замредактора, ответственный секретарь 21-67-81 - выпускающий отдел 21-64-36 - корреспонденты, редакция журнала "Одон" 21-06-25 - редакция журнала «Байгал» 21-55-97 - редакция газеты "Спорт Тамир" 21-62-62 - реклама 21-50-52 - отдел распространения</p> <p>Редакция принимает печатные рукописи. Рукописи и фото не рецензируются и не возвращаются. Автор несет ответственность за представленные материалы. За содержание объявлений редакция ответственности не несет. Все справки у рекламодателя.</p>	<p>АДРЕС РЕДАКЦИИ И ИЗДАТЕЛЯ: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23. ГАЗУ РБ «Издательский дом «Буряад үнэн».</p>	<p>Подписной индекс 50901 Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Бурятия Свидетельство ПИ № ТУ03-00304 от 29 июля 2013 г. www.burunen.ru e-mail: unen@mail.ru</p> <p>Газета набрана и сверстана в компьютерном центре Издательского дома «Буряад үнэн». Отпечатано с готовых диапозитивов в ОАО «Республиканская типография». Адрес типографии: 670000, г. Улан-Удэ, ул. Борсоева, 13. Подписана в печать 25.06.2014 в 17.00 - по графику; 25.06.2014 г. в 17.00 - фактически. Объем 4 п.л. Заказ №1719. Тираж - 4200 экз.</p> <p>Цена свободная.</p> <p>* Материалы на платной основе. ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ - каб. 1, 13 (1 этаж). Тел.: 21-62-62, 21-60-91 тел./факс: 21-54-54</p>
--	--	---	---

Нютагай нангин шүтөөн

ХОНТОБОЙН ОБООДО

Нургуулида 1957 ондо орожо, гурбадахи ангиин нурагша болотороо, тэрэ жэлэй үбэлжөөн болотор үнгэрхэн үхибүүн хахамни Хонтобойдоо бэлэй. Тэрэ гэнээр Хонтобойн обоодо гарагдаагүй, Сагаан-Мориндоо ажалтай байха үедэмни, энэ обоогой тахилга, юундэшье юм, болуулагдаад байгаа, тиигэжэ 54 жэл үнгэрхэн хойно мүнөө жэл Хонтобойнгоо обоо тахилгада гарагдаба гэшэ. Эрьюулгын оломоор гараад, баруулжа ошодог харгын хуушанайхиһаа урдуур болоод, эгээ зүһалангаймнай нуури шударгаад гарадаг байба. Тэндэ минии зээ Даша бидэ хоёр тэргэнэ буужа, гэрэйнгээ нуурида зогсообди, урдуурнай урдадаг, тэрэ тахягаа шихадаг бишыхан горхонни урдаһан зандаа, гэрнээ хойшоо байдаг ехэ

тээлнигэймнай мур сарашье үгы даа, гайхалтайнь гэхэдэ, эгээл гэрэй нуури, мүн холуур тойроод тэрэ үедөө мүнгэн добуунай байһан хэбэршьегүй, уһан далай, газар яатараа хубилдаг юм гэшэб... Болдогой зүүн тээ байһан байраа урилжа, урдань абаашажа табиһан нютагай хубийн ажахы эрхилэгшэ Радна, Наталья Шойдоновтон эндэ мал харадаг, аяр Сагаан-Моринһоо хүрэгжэ ерэнэн обоошодые амаа ангажа ерэхэ гэжэ мэдэжэ, найхан сайгаа эхээр шананхай хүлээжэ угтабад. Раднатар нүхэдтөө ороод, сайлажа нуухадаа, зайн галай хүрэгжэ ерээгүй эндэ, гэрэйн сонхо дээрэ гар утасай табяатай байхы анхаржа, гайхабад. Нууд голоо зубшажа, тэрэн дэлхэй түбитэй холбоо тогтоохо аргатай байба ха юм.

Зүһалан дээрээ үнгэрхэн Заахан наһаяа дурсанаб

...Үнгийн сээг надхаһан Үрэгжэл найхан таламни нэрюун сагаан манан соо нэрижэ ядан тэниинэ. Шүүдэр соогуур умбажа, Шүүдэрэй абяа шагнаархан, Табхайтаяа бэдэржэ, Талаа гүбшан һалирнаб... Хангай дайдам мориим Хаанаа нюугаад байнал хаб? Хонтобоймнайш уужам даа, Холуур бэлшээ гээбы даа. Бута соогуур алхижа, Бузар холо ошоо хаб даа - Таабын урда шугые Таамаглажа танибаб даа. Яһан яяр морим даа, Оодор табин, яаралтай, Ойрын, холын малшаднай Олоор наашаа сугларна, Обоо тахихань гэлсэнэ. Баруун тээгээ эридхэн Байса үндэр хабсагай, Зүүн тээшээ налуухан Зэдэгэнээтэ шэнэһэн ой - Ендэр мэтэ табсантай

Ехэ-Болдог обоомни, Эгээл ехээр хүзэглэн, Эрэ болоһон ууламни. Зунай зулгы эхиндэ Зугаа наадан обоодо. Айраг, тараг, шэхэр би, Арһан туулмаг юутэйш юм? Хүнгэн, үшөөл сарюухан Яагааш холо ябаа юм! Дэмьш үдхэн манан даа, Дэгдэнш ошохоо яадаг юм! Нуудай эрье зубшаһаар, Наашаа эрьен шэглэбэб. Табхайтамшые байхагүй, Тиибэш халташ байнагүйб, Ябаа-ябаа талаараа Яһалаш удаан болоо хаб. Өөхэн сагаан манамнайш Өөдөө дэгдэн шэнгэрнэ. Холо-уу, тэрэ, харлажа, Харагдаба зүһалангай. Урбаан тээһээ хэбэртэй, Ураар хүхы дуулана. Хуһан-Толгой тойрожо, Хожомдожо мандаһан Наранай хурса гэрэлһээ Наадан шүүдэр эмнинэ. Яагааш талам найхам даа, Яндан морёо олоол хаа,

Одоол дээрэн мордожо, Ошохол нэм даа тэрээ руу! Тэбхэр хара зүһалангай Тээлниг хойшоо зурына. Халаг, нөөхи Табхайтам Харагдашаба газаагаал! Хорёо зубшан, саашалжа, Холош балай ошоогүйл, Ногоо зулгаан, амгалан, Номгон морим зогсонол. Хорёогонгоо зүүн тээгүүр Хойшолхоёош яагаабиб?! Галаб үндэ олохол нэм, Газари даһаа, шамайе!.. Үглөө бүри иигэнээр, Үдэр, хоног үнгэрдэг Хашалгүйхэн зунай саг Хонтобойдом байдаг нэн... Хүгшэд, үбгэд барандаа найхан үнэн сэдхэлһээ хүзэглэжэ мургэнэд: Эрхим жэлэй үнгэрхын, Элбэг ногоо ургахын, Мүнхэ жаргал мандахын Мэгзэм зохёон гүбэрнэд... Нугаран, хотирон урдажа, Нууд тээшээ яараһан Заахан тэрэ горхонни Яһан үргэн гэшэ нэм?..

Эрэн нэгэ тахяамнай "Эрэ" болоод хуугайлба. - Энэш ёро зүгнөө! - гээд, Эжым тэндэ гэмэрбэ. Горхон соогоо абаашаад, Гүнзэгыхэн сөөрэмдэ Шиихан, найсал шунгуулбаб, Шүлтэм таабай «Тиигэ!», - гээ. - Эды найхан сэдхэлтэй Эжы, абаяал гамнаарай. Газар дээрэ тэдэшни Гансал юм даа, мэдээрэй, - Үндэр найхан заяатай Үбгэд намда захяа нэн. Нангин тэрэ нургаалынь Наһан соогоо сахяа нэм. Адуу, малаа, нохойгоо, Аажам тойроо дайдаа, Найхан сээг, тайгаяа Гайхан, гамнан тэнжээ нэм... Зүһалангаймнай үрхэдэ Зурбаахайнууд шашалдаа, Дээшээ муурам гарахагүй, Дүрбэн хүлдөө «гуталтай!»... Үдэр бүри иигэнээр, Үнжэн, хонон үнгэрдэг Хашалгүйхэн зунай саг Хонтобойдом байдаг нэн...

Иигэжэ нютаг нугаараа олон удаанай ябагдаагүй ябадал хэжэ ерэгдэбэ. Нютагайхид хэдэн үдэрэй туршада обоонуудаа тахижа гарахадаа, түрүүшын үдэр тосхоноо тойроһон гурбан обоогоо тахидга юм. Эхилжэ Баян-Голой Үндэр, удаань Адагай Үндэр, тиигээд тосхонойнгоо захын обоодо хүүгэдэй найр наада хэжэ, барилдаа үнгэргэдэг заншал дэлгэрүүлһээр, тэрээнээ жэл бүри үнгэргэһэн зандаа байбад. Нютагаа үргэжэ, дэмжэжэ ябадаг хүбүүдэй нэгэн, Закаменск хотодо ажаһуудаг Алексей Данзанов дурадхал оруулжа, энээнһээ хойшодоо нютагтаа ямаршые найр наада үнгэргэхэдөө, обоо уулаа тахидаа, морин хуур наадажа эхилдэг байа гэбэ. Юуб гэхэдэ, Морин эрдэнийн нэрэ манай нютагай нэрэ соо байна, тиимэлһээ нютагайнгаа нэрые, Морин эрдэнийе хүндэлжэ, энэ гуримые заншалта болгохо гэжэ тэндэ байһан буурал толгойтон дэмжэжэ, Морин жэлэй обоо тахилгые өөрөө Морин жэлдэ түрэнэн Алексей Нагмитович Мориной соло наадажа эхил-

бэ... Урдандаа обоо дээрэ үбгэд олоороо гаранхай, яаралгүйхэн хөөрөлдөө дэлгэжэ нуудаг бэлэй, харин мүнөө хаана гэшэб тэдэмнай? Обоо дээрэ байһан буурал толгойтон гээд харахадам, тэдэнийм ехэнхинь намһаа наһаараа дүү зоной байхада, ошоһон тэдэ үбгэдэйнгөө нуури эзэлжэ ябаһанаа һаял ойлгобо бэшэ аа гүб... Иимэл юм хадаа, зогсоһогүй сагай эрьесэ гэшэ... Хүүгэдэй обоо дээрэ барилдаануудай гаргашануудые хэн нэгэн өөр дээрэ даажа абаад, шагналай бэлэгүүд болон мүнгэ, бишыхан хүүгэдтэ гарай бэлэгүүд, унда гэхэ мэтын эзэн болодог юм. Энэ жэлэй гаргашануудые даажа абаха ээлжэн намда тудан байжа, энэ найхан заншал тон дуратайгаар дэмжэжэ ошобоб. Тиимэ ушартай нютагаа ошохо болоод байнаб гэжэ уридшалан Улаан-Үдөөр абяа гараһаар ябатарни, манай Буряад театрай нябо Екатерина Сампиловна Дымбрылова эмхидхэлэй таһагые даагша Цыпилма Петровна Очирова хоёр

доро дороо хандиб үргэжэ дэмжэлсэбэ. Тиихэдэ Этигэлэй хамбын найжа Бимба лама хүүгэдэй найр дэмжэжэ, мүн лэ тэдхэмжэ үзүүлэ. Этигэлэй хамбын үндэр нэрэдэ зориулагдаһан республикын соёл урлалай болон зохёохы ажалтанай Уласхоорондын ехэ нааданай тээ урдаһан үнгэрхэн хүүгэдэй обоогой энэ наадые эбээн тэдхэлсэһэн нютагайхидшые бии. Нэрлэбэл, Улаан-Үдэдэ ажалтай ажаһуудаг зон гэр бүлөөрөө: Виктор Самбуев, Хэшэгтэ Жалсанов, Дарма Шармаев, Даша Дымпилов, Жаргалма Будаева, нютагтаа ажаһуудаг залуушуул Түмэн Шагдуоров, Баяр Чимитов, «Шабартын» ажахы даагша Василий Цыренов гэгшэд. Энэ наада найрай эхи табиһан барилгын инженер мэргэжэлтэй, совет үеһөө Улаан-Үдын олон дабхар гэрнүүдэй барилгануудые бодхоолсоһон Василий Цырендоржиевич Ширапов жэл бүри ерэгжэ байдаг, мүнөөшые хүрэгжэ ерэнхэй, нютагайхидайнгаа урда үгэ хэлэбэ. Обоогой найрай эхин дээрэ

Агын дасанай хайлаһан ушарта наһаагаа зобожо, тэрэниие нэргээн бодхоолгодо хамһалсаха байһан наһалаа Сагаан-Мориной арад зон альгаа ташажа мэдүүлбэ. Нютагай дунда нургуулиин нурагшад тамирай багша, хоригшоо, өөрөө бэрхэ барилдааша Чингис Сергеевич Дашеевэй ударидалга доро аймаг дотороо хэдэн удаа абарга боложо тодорһон шабинартай, республикын барилдаануудта шагналай нууринуудые эзэлдэг боложо байна гэжэ анхарагдаба. Иигэжэ хүүгэдэй гарнуудые ганзагада үргэжэ ябаһан залуу багшяаа нютагай зон хүндэлжэ, омогорхон нэрлэжэ байдаг юм байна. «Ты как это «зерно» будешь калибровать?» – гэжэ тэндэ нэгэнэй асуухада, Чингис: «Энэш барагтай. Үни галабта мүрөө олонхойбди. Эдэш нурашанхайнууд, класс классаараа илгараад зогсохо даа», – гэбэ. Нээрээшые, хүүгэд илгаржа, барилдааншые эхилбэ. Хамта 5 бүлэг боложо хубаараа: 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-11 классууд. Барилдаанай

дүнгүүдые харуулан, бэрхэ барилдаашадые нэрлэбэл, иимэ: 1-2-дохи классуудай дундаһаа: 1-дэхи нуурида - Ринчин Зомонов, 2-дохи нуурида - Алдар Доржонов, 3-дахи нуурида Түмэн Данзанов гэгшэд гараа. 3-4-дэхи классууд: 1-дэхи – Буянта Дашеев, 2-дохи – Аюр Аюшеев, 3-дахи – Н. Данзанов; 5-6-дахи классууд: 1-дэхи – Янжима Галданова, 2-дохи – Евгений Данзанов, 3-дахи – Эрдэм Чимитов; 7-8-дахи классууд: 1-дэхи – Роман Гармаев, 2-дохи – Дамнинжаб Данзанов, 3-дахи – Аюр Доржонов; 9-11-дахи классууд: 1-дэхи – Содном Дашеев, 2-дохи – Алдар Чимитов, 3-дахи – Гарма Гармаев. ...«Эрхим жэлэй үнгэрхын, элбэг ногоон ургахын, мүнхэ жаргал мандахын мэгзэм зохёон...» обоо уулаа тахилсаад, нютагаараа ябаад, олон зоноор уулзаад байхадаа, нютагайхидтаа тиимэл байхань болтогой гэжэ юрөөл табиял даа... Николай ШАБАЕВ.

ОБОО ТАХИЛГАН

Хабарай сагай сарюунда, Хангай тайгын арюунда Хамаг буряад угсаатан Хада уулаа тахидаг. Эртэ урданһаа нааша Элинсэгүүдэй сахижа ябаһан найхан заншалаа орхингүй, харьдагай обоо тахижархёод,

Хүһөө шулуу хандайлаад, Хүлөө амаруулжа нуухадаа, Бурхандаа зальбаран мургэлшэд Бүтүү дорохоноо гүбэрнэд. Бороо хура адхаржа, Булган таламнай нэргэг лэ, Гай тодхор саашалжа, Гал түймэр залираг лэ, Үбгэд, хүгшэдэй буянгаар Үри хүүгэднай үндыг лэ, Арад зомнай жаргалтай Амгалан тэнюун ажаһууг лэ, - гэжэ

Огторгой олон бурхадта, Орон дэлхэйн эзэдтэ Сай, хүнэйнгөө дээжэнһээ Сэржэмээ үргэн зальбарнад.

ХЭБХЕЭНЭЙ ОБОО

нэбхээн уулын шанха оройһоо нэбшээ татаад аятай, нэрюухэн.

Уншагшадаймнай туршалганууд

Зорихон хэрэгэ гүйсэд бүтээһэн Зоной сэдхэл угаа тэнюухэн. Хэжэнгын дүрбэн тулгын нэгэн Хэтэдээ нангин нэбхээн хадаяа Элинсэг, хулинсагай эртын заншалаар Эбтэй хамта олоороо тахижархёод, Буян үйлэдэжэ ерэнхэн мургэлшэд

Бурхандаа зальбаран доошоо буухадаа, Бороогой дуһалжа эхилхэдэ урматай, Бүтүүхэн досоогоо маанияа гүбэрнэд, Аадар бороо шааян адхаржа, Ая гангата дайдамнай нэргэбэл, Адуу малнай ногоондо садажа, Айраг сагаамнай одоо билтархал. **Эрдэни ДАРИБАЗАРОВ.**